

Eva Sauvage

Hva vi snakker om når vi snakker om skjønnlitteratur

**En narrativ studie av bibliotekansatte i
universitets- og høyskolebibliotek**

OSLOMET

Masteroppgave 2020
Master i Bibliotek- og informasjonsvitenskap

Sammendrag

Denne masteravhandlingen utforsker fortellinger om skjønnlitteratur som bibliotekansatte snakker om ved ulike universitet og høyskoler i lys av dannelsbegrepet som nå er aktualisert ved ny nasjonal bibliotekstrategi. Seks bibliotekansatte ved ulike akademiske bibliotek er intervjuet. Intervjudataene ble deretter utgangspunkt for narrativ analyse.

Funnene viser at det er flere diskurser i universitets- og høyskolebibliotek om skjønnlitteratur. Delvis handler disse både om motstand mot skjønnlitteratur i akademiske bibliotek, men de handler også en opplevelse av støtte til skjønnlitteratur. Flere informanter fortalte at skjønnlitteraturen var nedprioritert og at temaet var konfliktfylt. Mange informanter pekte på økonomi og kamp om ressurser som en årsak, men også til spørsmålet om det er riktig at skjønnlitteratur bør tilbys ved akademiske bibliotek. Flere diskurser handler om studentenes utbytte av lesingen. De bibliotekansattes egne personlige erfaringer viser seg ofte å være avgjørende for formidling av de skjønnlitterære samlingene.

Abstract

This master's thesis explores the stories about fiction literature that library staff talk about at various universities and colleges in light of the concept of enlightened civilization that is being actualized by the Norwegian government's national library strategy. The research question of the thesis is which discourses on fiction are there amongst library staff of university and college libraries? Six library staff at various academic libraries were interviewed. The interview data then became the basis a narrative analysis.

The findings show that there are many different discourses in university and college libraries about fiction. These are both about opposition against fiction in academic libraries, but there are also discourses supporting fiction. There were several informants who said that the benefit of fiction was underestimated and that the topic was conflicting. Many informants point to the budgeting situation and the struggle for resources as a cause of conflict, but also to the question of whether fiction should be offered at academic libraries. Several discourses are about the students' benefit from the reading. The library staff's own personal experiences often prove to be crucial for the dissemination of the collections of fiction.

Innholdsfortegnelse

SAMMENDRAG	1
ABSTRACT	1
FORORD	4
1 INNLEDNING	5
1.2 BEGREPSAVKLARING	6
1.3 PROBLEMSTILLING	7
2 TEORIDEL	8
2.1 LITTERATURGJENNOMGANG	8
2.2 INFORMASJONSADFERD	11
2.3 TEORETISKE PERSPEKTIVER	12
2.3.1 <i>Danning</i>	13
2.3.2 <i>Bibliotekstrategien</i>	15
2.3.3 <i>Skjønnlitteratur og danning</i>	16
2.3.4 <i>Lesing påvirker leseren</i>	18
2.3.5 <i>Lesing og helse</i>	19
3 METODEKAPITTEL	20
3.1 HERMENEUTIKK	20
3.2 FORSKNINGSDESIGN	20
3.3 NARRATIV ANALYSE	22
3.3.1 <i>Troverdighet</i>	23
3.4 <i>Utvalg</i>	24
3.5 <i>Etske vurderinger</i>	25
4 FORTELLINGENE	26
4.1 GRETHE	26
4.2 MONA	31
4.3 ANNIKA	35
4.4 KARI	38
4.5 LINDA	41
4.6 INGRID	43
5 HVA FORTELLER INFORMANTFORTELLINGENE?	46
5.1 DISKUSJON OG TILRETTELEGGING FOR KRITISK TENKING	47
5.2 NEDSTØVET ELLER FORMIDLET: DET PERSONLIGE ENGASJEMENTET	48
5.3 LESING OG HELSE	48
5.4 ANDRES SYNSPUNKT	49
5.6 KONFLIKT OG MOTSTAND	51
5.7 DANNING	53
5.8 LEGITIMERING AV DE SKJØNNLITTERÆRE SAMLINGENE	54
5.8.1 <i>Avkobling eller personlig og faglig utvikling</i>	55
5.8.2 <i>Tilleggstjeneste/markedsføring</i>	56
5.8.3 <i>Tradisjoner</i>	57
6 KONKLUSJON	59

6.1 RELEVANS FOR VIDERE FORSKNING	60
6.2 AVSLUTTENDE BEMERKNINGER	61
LITTERATURLISTE	63
VEDLEGG.....	67

Forord

Idet jeg avslutter denne oppgaven er verden inne i sin fjerde måned med unntakstilstand på grunn av koronavirusets herjinger. Det har vært en rar og utfordrende som også har gitt rom for selvstendig arbeid og refleksjon. Denne tiden vil jeg aldri glemme. Takk til Jørgen som har vært mitt faste holdepunkt i koronakarantenetida, vært tålmodig og som har hatt språkvask på oppgaven min innimellom eget skrivearbeid. Og takk til sønnene mine Mikkel, Egil og Tallak, dere har vært med og holdt meg oppe gjennom alle år og gir meg alltid noe å glede meg til!

Jeg sender også en takk til alle kollegene mine på Universitetet i Sørøst-Norge, og særlig til Anita, Atle, Barbro, Kjell Ove, Mikael, Siv, Trine og Vibeke for at dere har holdt ut med meg og studiene mine så lenge. En spesiell takk sender jeg til Kristin og Ellen som har tilrettelagt for at jeg har kunnet studere ved siden av jobb. Og så selvsagt Åsta, som motiverte meg til å starte å masterstudiet.

Takk også til veileder Tonje Vold for gode råd underveis.

1 Innledning

Mange tenker nok at skjønnlitteratur og universitetsbibliotek, ikke hører sammen. De største oppgavene for universitets- og høyskolebibliotek er å gi tjenester som støtter forskning og undervisning ved studiestedene, og bibliotekene har store samlinger med forsknings- og studielitteratur. Men skjønnlitteraturen har likevel vært til stede ved universitets- og høyskolebibliotekene. Det henger sammen med at de fire gamle universitetsbibliotekene gjennom flere år har mottatt bøker gjennom pliktavleveringsordningen (Nasjonalbiblioteket, u.å.). Mange høyskoler har også tradisjonelt mottatt kulturfondbøker fra Kulturrådet gjennom innkjøpsordningen. Det er dessuten mange studier som blant annet lærerutdanning, litteratur- og språkfag, som bruker skjønnlitteratur som pensum. Flere studier og emner har enkelte skjønnlitterære titler på pensumlista, for eksempel psykologi og sykepleie.

Universitets- og høyskolebibliotekene forvalter altså en god del skjønnlitteratur allerede, men min erfaring er at det er lite snakk i offentligheten om disse samlingene. Jeg er interessert i å høre hvordan de bibliotekansatte oppfatter dem, og hva de tenker og mener om skjønnlitteraturen i deres universitets- eller høyskolehverdag.

Universitetene og høyskolene har gjennomgått store forandringer de siste årene. På 1990-tallet førte høyskolereformene under Kirke- utdanning- og forskningsminister Gudmund Hernes til at 98 små statlige høyskoler ble til 26, noe som ble redusert til 21 institusjoner under regjeringen Solberg (Hansen, 2020). Hensikten med reformene har vært å skape større enheter med bredere faglig profil, og har gitt tidligere høyskoler muligheten til å oppnå universitetsstatus. I dag har vi ti universiteter i Norge. Vi har også en rekke private høyskoler i tillegg til de offentlige.

I de siste tiårene har mange universitetsansatte opplevd at kravene til styring er blitt endret etter innføringen av målstyring og New Public Management i offentlig sektor. I dag er det antall studiepoeng, publiseringer og en rekke andre parameter, som avgjør hvor stor grunnbevilgning institusjonene mottar gjennom Statsbudsjettet. Sosiologiprofessor ved NTNU, Aksel Tjora, hevder at norske universiteter blir administrert som bedrifter i en form for markedsmodell der forskning og undervisning blir sterkt påvirket og som går på bekostning av akademisk frihet (Tjora, 2019b, s. 22). Høyere utdanning har altså i økende

grad blitt et politisk felt som politikerne ønsker å styre i retning av økt innovasjon og velstandsutvikling.

Lite har vært skrevet om hvordan universitets- og høyskolebibliotekenes (UH-bibliotekenes) oppgaver blir påvirket av den samme utviklingen. Det er i denne sammenheng interessant at Kultur- og Kunnskapsdepartementet har utgitt en bibliotekstrategi for både folke- og skolebibliotek, og UH-bibliotekene. Regjeringen ser nå bibliotekene som et politisk område fordi bibliotekene er viktige støttespillere for å fremme *danning* og demokratiske holdninger i samfunnet. UH-bibliotekene bidrar til å styrke studentenes danning gjennom å bevare og formidle kunnskapskilder, gjennom undervisning i kildekritikk og informasjonskompetanse og ved å finne gode løsninger for åpen forskning. Skjønnlitteraturen befinner seg i et skjæringsfelt i folkebibliotekenes spesialområde, men som også er sterkt til stede i mange akademiske bibliotek uten at vi hører så mye om den. Dette ønsker jeg å gjøre noe med og i denne oppgaven retter jeg derfor søkelyset på skjønnlitteratur ved universitets- og høyskolebibliotek. Med oppgaven får jeg mulighet til å grave dypere i de ulike forestillingene om skjønnlitteratur som hersker i akademiske bibliotek.

I et historisk perspektiv biblioteket som institusjon en sterk verdi for studentenes lærings- og dannelsesprosess. Det å samle, bevare og stille litteratur tilgjengelig har tradisjonelt sett vært hovedoppgavene. I dag er den pedagogiske rollen viktig. Undervisning i bruk av vitenskapelige kilder, informasjonssøking og utvikling av nye bibliotektenester til forskning og formidling, er oppgaver som har økt de siste tiårene. Men bibliotekene har historien med seg inn i det moderne informasjonslandskapet. Min studie av skjønnlitteraturens rolle i universitets- og høyskolebibliotek må leses i lys av dette.

1.2 Begrepsavklaring

Mange har forsøkt seg på en definisjon av skjønnlitteratur. I dag finnes mange blandingsformer mellom sakprosa og skjønnlitteratur, og man kan finne elementer av narrativ fiksjon i bøker som er kategorisert som sakprosa og oppstilt etter Deweynummer i bibliotekene. Skjønnlitteratur kjennetegnes spesielt ifølge Store norske leksikon av at den er oppdiktet: «Skjønnlitteratur er en fellesbetegnelse på litteratur som er oppdiktet, altså fiksjon», (Skei, 2019). I følge professor i litteraturvitenskap Hans H. Skei er grensen mellom sakprosa og skjønnlitteratur i dag omdiskutert. For eksempel kan en skjønnlitterær roman ha elementer av faktatekster, mens en saklig tekst kan bruke narrative fortellergrep for å formidle

fagkunnskap på en levende måte. Både sakprosa og skjønnlitteraturen forholder seg til virkeligheten, men skjønnlitteraturen gjør det gjerne på en mer distansert måte. For mens sakprosaen forsøker å gjenskape virkeligheten skal en roman «først og fremst fortelle en historie og derigjennom skape en verden», (Skei, 2006, s. 48).

I min sammenheng bruker jeg et bibliotekfunksjonelt begrep om skjønnlitteratur.

Skjønnlitteratur er den type litteratur som er satt i en egen samling for skjønnlitteratur og som altså ikke er plassert sammen med resten av samlingene.

1.3 Problemstilling

Jeg ønsker å se på hvordan skjønnlitteratur kan være relevant for dagens akademiske bibliotek. Et underordnet mål er å se om diskursive praksiser er endret de siste årene i lys av universitetenes samfunnsoppdrag, og har kommet fram til følgende problemstilling:

«Hvilke diskurser om skjønnlitteratur finnes hos de ansatte ved universitets- og høyskolebibliotek?»

Problemstillingen kan gi nyttige svar for meg i min bibliotekarrolle, men jeg tror også at den kan anspore bibliotekledere til å ta bevisste bokvalg, og være nyttig for dem som ønsker å studere og videreutvikle universitets- og høyskolebibliotekene.

Jeg har også formulert noen forskerspørsmål for å vise hva slags kunnskap jeg er nysgjerrig på:

Hvorfor velger enkelte UH-bibliotek å utvikle egne skjønnlitterære samlinger?

- Hvilke erfaringer tar bibliotekarene med seg fra skjønnlitteraturen i sin profesjonspraksis?
- På hvilken måte tenker bibliotekarene at skjønnlitteraturen kan gi studenter et utvidet perspektiv og videreutvikle evnen til kritisk tenkning?

2 Teoridel

I oppgavens teoridel går jeg først gjennom annen forskningslitteratur om skjønnlitteratur i universitets- og høyskolebibliotek, deretter presenterer jeg de teoriene jeg bruker som bakgrunn for å diskutere funnene.

2.1 Litteraturgjennomgang

For å forstå problemstillingen om skjønnlitteratur i universitets- og høyskolebibliotek bedre har jeg gjort en gjennomgang av litteraturen om emnet. Internasjonalt er det gjort en del forskning på dette temaet i USA, Storbritannia og Canada. Ved søk på ordene fiction OR recreational reading OR leisure reading kombinert med begrepene university library OR academic library i fagbasen Lisa og i Google Scholar fikk jeg et utvalg på 14 treff som ble overført til EndNote. Det samme søket er gjentatt på norsk. I søket fant jeg lite nordisk fagfelleverdert forskningslitteratur om temaet. Dubletter, irrelevante treff og treff fra før 2006 er utelatt og jeg gir her en sammenfatning av de mest relevante undersøkelsene.

Elizabeth Brookbank, Anne-Marie Davies og Lydia Harlan (2018) har gjennomført en kvalitativ studie av 38 akademiske bibliotek i de nordvestlige amerikanske statene som viste at 61 prosent av bibliotekene hadde skjønnlitterære samlinger, og at det er en lang tradisjon for å ha slike samlinger i universitetsbibliotek. Studien viste at når respondentene ble spurt om hva som hindre bibliotekarene i å utvikle de skjønnlitterære samlingene viste flertallet av respondentene til økonomisituasjonen, og mange viste også til de synes det er upassende eller uakademisk å ha skjønnlitteratur (Brookbank et al., 2018, s. 35). Forfatterne hevder at det finnes en feiloppfatning blant bibliotekarere om at det er få akademiske bibliotek som eier skjønnlitteratur, og at slike samlinger derfor er utenfor rammen for hva man kan forvente av et akademisk bibliotek (Brookbank et al., 2018, s. 36). Dette medfører at bibliotek med slike samlinger velger å prioritere vekk skjønnlitteratur. Forfatterne håper å gjenreise skjønnlitteraturen som en nyttig tjeneste for studenter fordi lesingens fordeler er veldokumentert, både for studentenes personlige utvikling og for samfunnet som helhet.

Pauline Dewan (2016) har gjennomgått flere kanadiske og internasjonale rapporter og studier om lesing og om økte kompetansekrav i arbeidslivet. Rapportene viser entydig at gode

leseferdigheter er nært knyttet til økonomisk suksess både for enkeltindivider og for samfunnet som helhet. Studier av lesing viser at leseferdighetsnivå er betinget av mengdetrening, og at mengdetreningen igjen er forbundet med lystlesing. Økende automatisering av samfunnet vil gjøre flere yrkesgrupper overflødige i framtiden, noe som gjør at kravet til leseferdighet vil øke (OECD i følge Dewan, 2016, s. 560). I tillegg finner forfatteren flere studier om at lesing også er forbundet med samfunnsengasjement og demokratisk deltakelse. Dewan argumenterer for at bibliotekene må ta en aktiv rolle for å fremme leselyst og etterlyser leser-sentrerte tjenester i alle typer bibliotek. Hun mener universitetsbibliotekene må bli bedre til å stimulere til leselyst for å fremme leseferdighet, (Dewan, 2016, s. 564). Samfunnets velferd er avhengig av en lesende befolkning og lesekyndighet påvirker direkte fattigdomsbekjempelse, levestandard og arbeidsdeltakelse.

Christopher W. Boyd (2019) har gjort en casestudie ved sitt eget bibliotek ved Florida Gulf Coast University som del av et større prosjekt om å endre oppfatningen av universitetsbiblioteket som sted og samtidig øke besøks- og utlånstall i en tid da mange studenter oppgir at de foretrekker å bruke nettkilder i stedet for å besøke biblioteket. I løpet av perioden 2015-2017 har biblioteket bygd opp en liten bestselgersamling på 500 titler som er sentralt plassert i biblioteket med fronten ut. Etter to og et halvt års drift kunne de lese av utlånstallene at bøkene i samlingen var lånt ut hele 2246 ganger (Boyd, 2019, s. 107). Forfatteren konkluderer med at fritidslektyresamlingen har stort potensiale til å øke utlånstallene ved biblioteket og dermed besøket.

Susan Hurst, Dominic Marsh, Dean Brown og Shona Forbes (2017) rapporterer fra en casestudie ved sitt eget bibliotek ved universitetet i Salford i nærheten av Manchester. Studiet er en del av et større prosjekt for å undersøke om leseformidling til studenter kan bidra til å øke studentenes engasjement, tilstedeværelse, være helsefremmende og til sist, øke studiegjennomføringen ved universitetet. Studien viser til at britiske universitetsbibliotek har hatt økt fokus på leselyst og fritidslesing de siste årene. Målet ved prosjektet er å bygge en samling spesielt rettet mot ikke-lesere og ikke-bibliotekbrukere. Samlingen er sentralt plassert rett ved hovedinngangen. Etter systematisk arbeid og utvalg av titler er samlingen nå to år gammel. Studien gir ingen konklusjoner på om de har lyktes i å få flere studenter til å bli lesere på fritiden og det er også for tidlig å konkludere om studiegjennomføringen har blitt økt som følge av dette.

Pauline Dewan skrev i 2013 en oppsummerende artikkel der hun presenterer rekke undersøkelser om nytteverdien av lesing. Mange universitetsbibliotek eier skjønnlitterære samlinger som bør utnyttes bedre. Dewan mener mange universitetsbibliotek har et institusjonelt preg der bøkene er gjemt bort (2013, s. 315). I stedet bør de hente inspirasjon fra hvordan bokhandlere stiller ut og formidler bøkene i butikken. I tillegg viser Dewan til at det er en utbredt praksis hos en del universitetsbibliotek å fjerne bokomslag for å spare hylleplass. Siden omslagene inneholder nyttig informasjon om bøkene risikerer bibliotekene å gjøre det vanskelig for leserne å velge litteratur. I tillegg bør bibliotekatalogene på nett det mulig å bla gjennom lister over populære bøker, slik som bokhandlere som Amazon gjør.

Erin M. Watson (2014) presenterte en større kvalitativ studie fra 13 medisinske og vitenskapelige bibliotek i flere land i Europa og USA. Studien hadde som mål å undersøke skjønnlitteraturens funksjoner i en universitetsbibliotekkontekst. De helsefaglige bibliotekene skilte seg ut ved at de rapporterte at målet med samlingene har vært å inspirere til profesjonell utvikling og oppførsel, og utvalget var gjort med tanke på helsefaglige problemstillinger. Hovedfunnet ved de ikke-medisinskfaglige bibliotekene er at målet for deres samlinger er å gi studentene en pustepause, eller å virke avstressende. De har derfor et bredere utvalg skjønnlitteratur (Watson, 2014, s. 30). Flere av bibliotekene fortalte også om at de hadde fått finansiering utenfra for å opprette og bygge ut samlingene.

Rachel Gladwin og Anne Goulding (2012) har publisert en artikkel med utgangspunkt i sin masteravhandling ved Loughborough universitetet om formidling av skjønnlitteratur ved universitetsbibliotek. Undersøkelsen kombinerte spørreundersøkelse med kvalitative intervjuer. Halvparten av de 57 svarene fra undersøkelsen oppga at de ikke eide skjønnlitterære samlinger, mens 40% av dem som hadde det, viste til at de drev en eller annen form for formidling av skjønnlitteratur. Fem av bibliotekene hadde lesegrupper, mens 13 formidlet bøkene gjennom utstillinger og bokanbefalinger. To bibliotek hadde forfatterbesøk, en drev quiz, og tre hadde bokbyttedager. Hele 80% av de spurte anerkjente at det var en sammenheng mellom akademiske prestasjoner og lesing på fritiden. Halvparten av bibliotekene eide ikke samlinger med skjønnlitteratur, og de som hadde det har relativt nystartede samlinger, noen fra sent på 2000-tallet. Bibliotekene uten samlinger var motvillig til å engasjere seg i skjønnlitteratur, selv om de anerkjente at studentene kunne forbedre akademiske prestasjoner. Forfatterne konkluderer med at det skjønnlitterære tilbudet er dårlig

forankret. De tar til orde for at skjønnlitteratur inkluderes i overordnede strategier om livslang læring og samfunnsengasjement.

Julie Elliott (2007) ga en oversikt over leseformidlingens historie ved akademiske bibliotek i en grundig artikkel som er mye sitert i andre forskningsartikler om temaet. Hun fant at skjønnlitterære boksamlinger var svært utbredt ved amerikanske campusbibliotek fra 1920-tallet og fram til midten av århundret (Elliott, 2007, s. 36). Etter andre verdenskrigs slutt begynte denne typen samlinger å bli mindre prioritert, og ble etter hvert forsømt på 1980- og 90-tallet. Elliott diskuterer om dette kan ha hatt en sammenheng med at bibliotekarutdanningene ikke lenger var like opptatt av litteraturformidling som tidligere, mangel på ressurser, eller rett og slett av de faglige ansatte ved universitetene ikke lenger var like opptatt av å fremme lesing på fritiden som før (Elliott, 2007, s. 36). Hennes egen undersøkelse bestod av en spørreundersøkelse som ble besvart av 111 bibliotekledere ved amerikanske akademiske bibliotek. Mange bibliotek har fremdeles skjønnlitterære samlinger som de formidler, men i varierende grad. Flere av respondentene hennes nevner at de tror at lesing på fritida kan føre til at studentene får bedre akademiske resultater. Økonomi- og ressursfordeling omtales som det største hinderet for å formidle skjønnlitterære samlinger i en universitetssammenheng, men hun nevner også andre årsaker, som at universitetsbibliotekene ønsker å distansere seg fra folkebibliotek og heller utmerke seg som informasjonsspesialister (Elliott, 2007, s. 39).

2.2 Informasjonsadferd

Min studie handler om diskurser hos mennesker som jobber med informasjon og jeg har derfor søkt etter litteratur som er relevant for drøftingen av funnene mine, nemlig tilgjengelighet og verdien av bokhyller i universitetsbibliotek.

Lynn S. Connaway, Timothy J. Dickey og Marie L. Radford har skrevet en artikkel om tilgjengelighet som en kritisk faktor valg av informasjon. De bruker begrepet «convenience» (Connaway, Dickey & Radford, 2011, s. 79) for å beskrive en sentral betingelse mennesker bruker når de skal velge informasjon. I artikkelen har forfatterne sammenfattet data samlet inn fra to store flerårige studier av informasjonsadferd hos studenter og ansatte ved universiteter og høyskoler i USA, og analysert dem på nytt med tanke på begrepene «convenience, ease of access and use, and time as a context in individual decisions» (Connaway et al., 2011, s. 181). De fant at de fleste informasjonssøkere ønsker å bruke minst mulig tid og anstrengelser på å

finne informasjon. Dersom denne ikke er lett tilgjengelig kan det ha som konsekvens at personen vil gi opp eller nøye seg med informasjon av lavere kvalitet: «In some situations information seekers will readily sacrifice content for convenience» (Connaway et al., 2011, s. 188).

Coen Wilders ved universitetsbiblioteket i Utrecht har forteller om en studie biblioteket har gjort om hvordan e-bøker og trykte bøker brukes ved universitetet. Bakgrunnen er at universitetsbiblioteket ønsket å jobbe kunnskapsbasert rundt spørsmålet om det var riktig å fjerne bokhyller for å erstatte dem med studentarbeidsplasser. Gjennom en spørreundersøkelse av studenter og ansatte fant de at for de faglige ansatte er det viktig å kunne gå og se i hyllene hva som finnes av bøker, dette er mindre viktig for studenter. Men studentene ønsket likevel ikke å fjerne bøkene fra biblioteket. Bokhyllene har en viktig inspirerende rolle som gir en god studieatmosfære som studentene synes er viktig når de skal arbeide med studiene sine (Wilders, 2017, s. 389). Wilders konkluderer med at universitetsbibliotek ikke bør fjerne bokhyller men heller utnytte dem bedre for å formidle både digital og trykt litteratur.

2.3 Teoretiske perspektiver

I den nye bibliotekstrategien blir ordet altså *dannelse* eller *danning* løftet fram som et viktig begrep. I universitets- og høyskolebibliotekkontekst har ordet ikke hatt stor utbredelse, og mange forbinder det antakeligvis med skoleverket og folkebibliotekene. At begrepet danning nå kan synes relevant for UH-bibliotekene skyldes at samfunnet erkjenner at både kildekritikk, kritisk tenkning og allmennkunnskap er viktige for å beholde et velfungerende samfunn preget av tillit og åpenhet. Det er med dette bakteppet at Kulturdepartementet i samarbeid med Kunnskapsdepartementet har laget en strategi for en samlet bibliotekpolitikk for både folkebibliotek og universitets- og høyskolebibliotekene. I bibliotekstrategien «Rom for demokrati og danning» skriver regjeringen at de ønsker at bibliotekene skal være med på å motvirke mørke strømmer i samfunnet som ryktespredning, ren propaganda og falske nyheter. «Demokratiet er ikke gitt» advarer kulturminister Trine Skei Grande, Kunnskapsminister Tore Sanner og Forsknings- og høyere utdanningsminister Iselin Nybø (Kulturdepartementet & Kunnskapsdepartementet, 2019, s. 4). Strategiplanen målbærer tanken om at alle bibliotektyper, fra folke- og skolebibliotek til universitetsbibliotek skal

bidra til å styrke demokratisk dannelse i befolkningen. For folkebibliotekene er begrepet danning og folkeopplysning en naturlig fortsettelse av kongstanken fra folkebibliotekenes begynnelse på 1800-tallet. Formålet med universitetsbibliotekene har tradisjonelt vært annerledes. De blir først og fremst sett som en støtte og en ressurs for universitetene, som driver med forskning og utdanning. Dermed bidrar de indirekte til danning i samfunnet. Med bibliotekstrategien forsøker myndighetene nå å sette danning på høyere på agendaen også hos universitetsbibliotekene.

2.3.1 Danning

Hva er egentlig danning eller dannelse? Ordet har samme opprinnelse som pedagogikk og er et begrep som man kan legge mye forskjellig i. Dosent i pedagogikk Lars Gunnar Briseid gir en god oversikt over hva danning er og har vært i en artikkel i Norsk pedagogisk tidsskrift. Ordet stammer fra det greske ordet *padeia*, som handler om å forme noen til noe (Briseid, 2008, s. 329). Sammenhengen ser vi tydelig i det tyske ordet *bildung* – altså å forme noen etter et bilde, eller et ideal. Idealene i antikken var å utvikle menneskelige dyder som blant annet mot, ridderlighet, ærlighet, kløkt og visdom. Den moderne betydningen kan vi spore tilbake til opplysningstiden begrep *Aufklärung* og *Bildung* som dukket opp på slutten av 1700-tallet da tyske og franske filosofer var opptatt av fornuften og frihet fra tyranniet. Den klassiske dannelsen ble forbundet med dydene fra de greske idealene – og til det å kunne flere språk, gjerne fransk og tysk, å ha lest en rekke bøker, å kunne konversere litt om alt og i tillegg gjerne beherske et instrument. Med sunn fornuft og kritisk tekning skulle borgerne bygge et nytt samfunn med fellesskapets beste i fokus, men begrepet signaliserte også eksklusivitet. De dannede stod i motsetning til de udannede, nemlig arbeidere og småbønder, og utelukket dermed størstedelen av befolkningen (Briseid, 2008, s. 330). Den danske presten Nikolai Frederik Severin Grundtvig (1783-1872) hadde en idé om å spre danning ut til hele folket og ikke bare til borgerskapet og satte samfunnet i sentrum. Det enkelte mennesket har en verdi i seg selv, og det er deres rett og plikt å delta i samfunnet (Briseid, 2008, s. 330). Læreren og forfatteren Ole Vig (1824-1857) tok med seg Grundtvigs idéer til Norge, noe som etter hvert førte til etablering av en rekke folkedanningsinstitusjoner, som folkeskolen, folkebibliotek og folkehøgskoler i Norge. Det overordnede ideologiske motivet for Vig var å danne borgere som kunne være med og fatte beslutninger for fellesskapets beste, altså å bidra

til demokratiet (Briseid, 2008, s. 330). Vi ser her at det historisk sett er en nær kobling mellom begrepene danning og demokrati.

I det moderne Norge forbinder mange fremdeles danning med allmennkunnskap og å kunne konversere litt om bøker, film og musikk, men begrepet kan virke gammeldags. Professor i kjønnsforskning ved Universitetet i Oslo, Monica Rudberg tar i boka *Dannelsens forvandlinger* til orde for en modernisering av dannelsesidealet, som hun hevder er «kjønnet». Hun viser til at dannelsesbegrepet historisk sett er formet av at filosofene Kant, Hegel og Rousseau mente at kvinner var for styrt av naturen og følelsene til å ta del i dannelsesprosjektet. Deres dannelsesbegrep bygger på forestillinger om borgerskap, litterær kanon og høykultur. Rudberg ønsker å fjerne hierarkiet mellom høyverdig kultur og populærkultur. Hun foreslår et nytt dannelsesbegrep. «Det å håndtere motsigelser og utvise toleranse for forskjell utgjør en kjerne» (Rudberg, 2011, s. 117).

Samfunnsforsker og professor Rune Slagstad er både redaktør og forfatter av boka *Dannelsens forvandlinger* (2011). I kapitlet *Universitetet som dannelsesinstitusjon* viser han til at utdanningsinstitusjonene har to store forpliktelser overfor samfunnet: Både å «utdanne til arbeidslivet og danne til sivilsamfunnet» (Slagstad, 2011b, s. 252). Universitetene må derfor bedømmes både etter den kompetansen de tilfører samfunnet og den samfunnsdannende eller demokratiske dimensjonen. Etter andre verdenskrig vokste det fram et nytteperspektiv på læring, en form for økonomisk diskurs hos politikerne som har fortrenget de samfunnsdannende perspektivene. Siden skole- og universitetsreformene som startet på 1990-tallet har denne trenden forsterket seg. Slagstad er særlig bekymret for utvikling av «service-universitetet», der man strømlinjeformer studier og kurs etter markedets behov (Slagstad, 2011b, s. 251) i stedet for å tenke i de lange linjer. Slagstad beskriver et markedsliberalt samfunn med kortsiktig nyttehorisont i motsetning til tidligere tider der politikerne ledet samfunnet med visjoner om et bedre samfunn for alle (Slagstad, 2011a, s. 377).

Aksel Tjora ser de samme tendensene som Slagstad i sine analyser av det moderne universitetet i boka *Universitetskamp*, men han påpeker som nevnt ovenfor at forskerne og de ansatte representerer en treghet i systemet som gjør at de bedriftsøkonomiske reformene som er innført ikke har fått full uttelling. Denne tregheten er de ansattes kosmopolitiske innstilling til eget fag (Tjora, 2019a, s. 156). Tjora støtter seg på sosiologen Alvin Gouldners forskning om universitetsansatte som viser at universitetsansatte orienterer seg i to retninger. Noen er mest opptatt av lokale forhold – det vil si sin egen gruppe, institutt, fakultet og så videre,

mens andre er mest opptatt av sitt eget fag og dets utvikling. De sistnevnte kaller han de kosmopolitiske. De kosmopolitiske er gjerne orientert på tvers av institusjoner og på tvers av landegrenser, og påtar seg frivillig ekstra arbeid i tidsskriftredaksjoner og foreninger gjerne uten vederlag. Interessen og ansvarsfølelsen for eget forskningsfelt gjør at forskerne kan være lite interesserte i å medvirke på evalueringer og forbedringer av systemer de oppfatter som dårlig tilpasset fra administrasjon og ledelse (Tjora, 2019a, s. 158).

Professor Tom Are Trippestad og dosent Thoralf Krüger (2003) identifiserer to motstridende samfunnsdiskurser i offentlige dokumenter om styring av utdanning som de setter i en historisk kontekst. Marked- og bedriftstankegang, økonomisk utvikling og endringsmetaforer preger tenkingen i dokumentene. Men samtidig varierer diskursen i dokumentene også av behovet for felleskap, identitet, omsorg, og den personlige og samfunnsmessige moral – altså temaer fra den politiske diskursen. Det internasjonale markedet, globalisering, og en uoversiktlig medie verden setter politiske institusjoner, fellesskap, identiteter og verdier på spill. Motsetningen kan føre til et sprik som gjør at enkelte individer kan få problemer med å tilpasse seg. «Ved å stille krav og idealer man ikke klarer å nå, plantes det sterke følelser av ufullkommenhet i individene», (Trippestad & Krüger, 2003, s. 185).

2.3.2 Bibliotekstrategien

Den nye nasjonale bibliotekstrategien gjelder for årene 2020-23. Dokumentet er regjeringens politikk for alle typer offentlige bibliotek. Den stadfester at alle bibliotek, fra folkebibliotek, skolebibliotek til fag- og forskningsbibliotek sammen utgjør en «viktig demokratisk infrastruktur og er en grunnstamme i demokratiet» (Kulturdepartementet & Kunnskapsdepartementet, 2019, s. 4). Noe av bakgrunnen for dokumentet er Granavollplattformen, som allerede slo fast at regjeringen ønsket å styrke leseferdighetene i Norge gjennom satsing på de nasjonale leseprosjektene og ved å styrke folke- og skolebibliotek. Med strategidokumentet *Rom for demokrati og dannelse* ønsker regjeringen nå også å inkludere bibliotek i høyere utdanning som en del av politikken (Kulturdepartementet & Kunnskapsdepartementet, 2019, s. 7). Målet er blant annet å styrke danning og kritisk tenkning i befolkningen, styrke kulturarven, tilby møteplasser og fellesskap, fornye kulturlivet og være inkluderende ved å gjøre kultur tilgjengelig for alle og å styrke norsk og samisk språk. Samarbeid og utvikling er et eget tiltaksområde for bibliotekpolitikken for perioden, og

regjeringen ønsker seg samarbeid mellom ulike bibliotektyper og mellom bibliotek og andre institusjoner og vil derfor lyse ut midler gjennom Nasjonalbiblioteket til samarbeidsforsøk. Hensikten er «bedre ressursutnyttelse på tvers av institusjoner» (Kulturdepartementet & Kunnskapsdepartementet, 2019, s. 27).

Et viktig tema i bibliotekstrategien er blant annet FNs bærekraftsmål, som Norge har sluttet seg til. Disse inneholder konkrete mål for både helse, klima og miljø, sosial og økonomisk utvikling. For å oppnå mange av målene er bibliotekene viktige bidragsytere. «Bibliotekene befinner seg i skjæringspunktet mellom kultur, utdanning og livslang læring, folkehelse og sosialt arbeid» (Kulturdepartementet & Kunnskapsdepartementet, 2019, s. 8).

2.3.3 Skjønnlitteratur og danning

Det synes å være en spesiell kobling mellom skjønnlitteratur og danning, og følgelig til etikken. Den amerikanske filosofen og professor ved University of Chicago Martha Nussbaum mener at skjønnlitteraturen utpeker seg ved å spesielt bidra til utvikling av etikk, moral og kritisk tenkning. Gjennom lesing av litteratur kan vi utvikle forestillingsevnen og fantasien vår ved at den forstyrrer våre vanlige tankemønstre. Dette gir oss muligheten til å være medfølende og handlende, både som individer og samfunnsborgere (Nussbaum i følge Engelstad, 2016, s. 10). Nussbaum vektlegger at det er økt behov for danning og verdensborgerskap i dag siden samfunnet blir mer og mer komplekst og globalt. Hun framhever noen evner som er vesentlige der humaniora står i en særstilling for å utvikle danning. Den første evnen er å kunne innta en selvkritisk innstilling i Sokratiske forstand, altså at vi alltid bør forsøke å finne logiske årsaker til hvorfor vi handler og tror som vi gjør, og ikke nøye oss med å begrunne handlinger og holdninger i tradisjon. Den andre evnen er at vi bør forsøke å se oss selv som verdensborgere, og ikke først og fremst som tilhørende en bestemt folkegruppe, religion eller land. Den siste evnen, som hun kaller *narrative imagination*, mener hun er beslektet med begge de første. Dette er evnen til å bruke fantasien og til å forestille oss at vi er i en annen persons sted, og forstå tanker, ønsker og følelser som andre kan ha (Nussbaum, 1997, s. 10-11).

Skjønnlitteraturen har for Nussbaum altså helt særlig rolle for å utdanne verdensborgere gjennom innlevelse. Gjennom å lese lever vi oss inn i personene i bøkene og det er lettere for oss å forstå og få innsikt i andre menneskers valg. Lesingen gir oss tanker om hva de ønsker seg og hvilke motiver de har for å handle som de gjør. En verdensborger må vite noe om

verden, men for å forstå, er ikke det nok å bare ha kunnskap. For å fullt ut forstå andre, må man kunne forestille seg hvordan det er å leve og å føle som en person med en annen etnisitet eller seksuell legning, eller en som tilhører en lavstatusgruppe. Først gjennom innlevelse kan man forstå andres bakgrunnen for andre sine handlinger (Nussbaum, 1997, s. 86).

Nussbaum tar også opp problematikken om hvordan vi kan forberede studenter til verdensborgerskap i stedet for at campusene blir arenaer for identitetspolitikken til diverse pressgrupper i samfunnet, altså å forstå andre menneskers kulturer uten å henfalle til kulturrelativisme (Nussbaum, 1997). Det er på grunn av dette at litteraturen er spesielt viktig for borgeren, sier Nussbaum: Litteraturen gir oss et politisk løfte om at den kan flytte oss inn i andre sine liv, selv om vi fortsetter å være oss selv, og avslører likheter men også dype kløfter mellom livet og tankene til den andre og gjør dem forståelige, eller i det minste nesten forståelige (Nussbaum, 1997, s. 111).

Professor i litteraturvitenskap Toril Moi kritiserer Nussbaums syn på at litteratur er så avgjørende for å lære om innlevelse og fantasi. Hun hevder at Nussbaums syn er nedlatende overfor mennesker som ikke leser – for det kan ikke være slik at man nødvendigvis utvikler medfølelse og empati for menneskeheten gjennom å lese litteratur. Hun trekker fram eksempler på historier om nazister som elsket kunst og litteratur, for eksempel sadistiske konsentrasjonsleirkommandanter som dyrket Goethe og Schiller på fritiden (Moi, 2013, s. 62).

Moi har i kritikken sin ikke tatt hensyn til alle elementer i Nussbaums filosofi. Nussbaum hevder at vi trenger litteratur som ikke bare bekrefter vårt eget verdensbilde (Nussbaum, 1997, s. 93). Dersom litteraturen skal ha en dannende virkning for moralske oppfatninger må den virke forstyrrende på oss, og røkke ved våre verdier, som gjør at vi faktisk kan forestille oss hvordan det er å leve liv som er annerledes enn vårt eget. Lesing av bøker der hovedpersonene er usympatiske, eller som begår uhyrlige handlinger som strider mot våre egne oppfatninger, er viktig i denne sammenheng. Vi må tillate litteraturen å forstyrre oss, ikke bare bekrefte våre egne holdninger (Nussbaum, 1997, s. 98). Vi kan heller ikke unnså at antidemokratiske grupperinger har brukt både kunst, musikk og retorikk for å underbygge rasistiske og udemokratiske standpunkter (Nussbaum, 2016, s. 109). Dersom vi bare møter fortellinger av mennesker som ligner oss selv, vil vi ikke utvikle vår moralske oppfatning, i følge Nussbaum. Reell litterær forståelse innebærer å få innsyn i andre mennesker, noe som

kan være dypt truende for verdensbildet til de som ønsker å demonisere en folkegruppe, hevder hun:

“To allow inside one’s mind people who seem alien and frightening is to show capacity for openness and responsiveness that goes against the grain of many cultural stereotypes of self-sufficiency” (Nussbaum, 1997, s. 98)

Nussbaum foreslår at for å støtte opp under studenters evne til å utvikle en demokratisk verdensborger-holdning, bør man legge vekt på å inkludere verker med fortellinger vi som samfunn har behov for å forstå, som minoritetsgrupper, homofile og lesbiske. Men bare å lese er ikke nok til å øve opp en demokratisk og åpen verdensborgerholdning. For å øve opp den kritiske sansen trenger man å samtale om verkene i etterkant, og helst i dialog med andre. Lesing i seg selv er ikke nok, hevder Nussbaum - studentene må læres opp til å stille spørsmål til teksten i sokratisk ånd for at den kan ha en dannende virkning. «To produce students who are truly Socratic we must encourage them to read critically; not only to empathize and experience, but also ask critical questions about that experience,» (Nussbaum, 1997, s. 100).

Den sokratiske metoden er noe Nussbaum mener også vi bør benytte i moderne tid i samtaler om bøker. Selv var analfaberen Sokrates antakeligvis skeptisk til bøker og bokkunnskap, sier Martha Nussbaum. I følge Platon skal Sokrates ha ment at bøker er gode til å minne oss på hva god tenkning kan være, men at vi må være klar over at bøker er en «falsk forestilling av visdom» (sitert i Nussbaum, 1997, s. 34). Nussbaum forklarer at det Sokrates mener er at for å kunne danne seg egne meninger må man tenke selv og formulere egne tanker, ikke bare støtte seg på andres.

2.3.4 Lesing påvirker leseren

Innenfor Reader Response-teorien er det leserens erfaringer og deres kulturelle betingelser som er i sentrum. Begrepet *tolkningsamfunn* skal dekke det kulturelle perspektivet som former leserens oppfatning av teksten (Smidt, Oterholm & Vold, 2013). Rosenblatts bok *Literature as exploration* ble første gang utgitt i 1938 og handler om forholdet mellom teksten og leseren og har vært mye brukt i bøker om litteraturundervisning i skolen. Rosenblatt bruker begrepet *transaksjon*, en dialog mellom teksten og leseren, en «fram- og tilbake-bevegelse mellom tekstens ytring og leserens erfaring og mottakelighet» (Smidt et al., 2013, s. 48) og beskriver relasjonen mellom leseren og tegnene på siden som en bevegelse, en spiralformet

prosess over tid i en særskilt sammenheng (Rosenblatt, 2002, s. 36). Diktet, romanen eller skuespillet eksisterer kun i transaksjonen som foregår mellom tekst og leser. For Rosenblatt er skillet mellom sakprosa og skjønnlitteratur uinteressant, det er lesemåten som avgjør. Hun hevder at man leser en informativ tekst på en annen måte enn en litterær tekst. Hun skiller mellom lesing for å lære og lesing for å føre bort, det hun kaller *effeient* lesing (Rosenblatt, 2002; Smidt et al., 2013) og illustrerer poenget med at andre kan gjengi en avisartikkel eller en lærebok for oss og gjøre det forståelig, mens en skjønnlitterær tekst må altså erfares av leseren som må skape opplevelsen selv (Rosenblatt, 2002, s. 41).

2.3.5 Lesing og helse

I de siste årene har det vært økt oppmerksomhet om sammenhengen mellom kultur og helse, og spesielt mellom lesing og helse. Tesen i Thor Magnus Tangerås doktoravhandling er at leseren kan oppleve renselse, *katarsis*, under lesing av skjønnlitterære tekster gjennom gjenkjenning og identifisering med handlingen. Dette kan føre til transformasjon, og i noen tilfeller kan det være med og bidra til at leseren tar nye grep om livet sitt (Tangerås, 2018). I psykoanalysen brukes ordet *katarsis* om at ubevisste traumer blir brakt opp til bevisstheten der den siden kan bearbeides rasjonelt, (Rzadkowska, 2020). For Tangerås er kjernen i den transformative prosessen, å bli beveget og derigjennom oppleve følelsesmessig renselse gjennom den dramatiske tekststrukturen, (Tangerås, 2018, s. 89). Etter 18 intervjuer vurderer Tangerås det slik at det er den affektive lesingen, altså at man blir følelsesmessig beveget av lesningen, som er hovedfunksjonen for den transformative leseprosessen og som har potensiale til å utløse en endring i livet (Tangerås, 2018, s. 453).

3 Metodekapittel

Her vil jeg skrive om hvordan jeg går fram for å svare på problemstillinga mi. Først vil jeg gjøre rede for synet mitt på forskerrollen, før jeg presenterer forskningsdesign og metode, hvordan kvaliteten kan vurderes og de etiske overveielene jeg har gjort meg.

3.1 Hermeneutikk

Jeg legger til grunn en kritisk hermeneutisk forståelse for å belyse bibliotekarenes fortellinger om skjønnlitteraturen. Hermeneutikk er en filosofisk retning som innebærer en form for tolkningsprosess der konteksten alltid er betydningsfull for tolkningen. Den stammer hovedsakelig fra filosofen Hans-Georg Gadamer (1900-2002) hovedverk *Sannhet og metode* der han argumenterer for at en leser møter verden med alle erfaringene sine og hele sin forståelseshorisont, med seg. Det vil derfor ikke være mulig for en forsker å være helt nøytral til objektet hun studerer, men må forholde seg til helheten, både sin egen og den hun studerer (Bergström & Borréus, 2018; Læg Reid & Skorgen, 2006).

Filosofen Paul Ricoeur (1915-2005) introduserte den kritiske hermeneutikken, som innebærer skepsis som metode for å tolke tekster, ifølge Læg Reid og Skorgen (2006). For Ricoeur er selvet en konstruksjon som skaper seg selv gjennom fortellingene. Gjennom fortellingene vi forteller oss selv og andre danner vi bildet av oss selv og konstruerer mening. Nettopp fordi fortellingene er konstruerte hevder Ricoeur at man må bruke sin naturlige skepsis til fortellingene (og dermed) til teksten. Den menneskelige bevissthet er for Ricoeur «et sted for falskhet og løgn». Fortellinger har alltid noe å skjule: «siden de er steder der menneskelig subjektivitet tildekker og fordreier. For fortolkerens side krever dette en utstrakt grad av tvil og skepsis overfor egne valg og fortolkninger.» (Ricoeur i følge Læg Reid & Skorgen, 2006, s. 292).

Alle mennesker forteller unike historier og er med på å skape den virkeligheten de lever i og omgir oss med. For meg er det viktig å være åpen om min posisjon om at skjønnlitteraturen kan ha sin rett i universitetsbiblioteket og at det er riktig å forsvare den.

3.2 Forskningsdesign

Jeg ønsker å finne fortellingene bak idéen om forvaltning og formidling av skjønnlitteratur i

en universitets- eller høyskolekontekst. For å undersøke opplevelsene og diskursene i undersøkelsen velger jeg en induktiv tilnærming, som tar utgangspunkt i de fortellingene jeg finner og forsøker å knytte dem opp til teorien. Kvalitativt forskningsdesign gir et bredt grunnlag for fordypning i det stoffet vi undersøker, og det oppstår en nærhet mellom forskeren og det fenomenet som undersøkes (Thagaard, 2018). Denzin og Lincoln beskriver kvalitativ metode som at forskeren studerer ting i sin naturlige setting, der de forsøker å forstå eller tolke fenomener ut fra den mening folk gir dem (sitert i Ryen, 2002, s. 18). Jeg kommer også til å bruke narrativ analyse for å identifisere bibliotekarenes ulike fortellinger.

Gjennom intervjuer i seks «case-biblioteker» ønsker jeg å få fram hvordan bibliotekarene selv legitimerer de skjønnlitterære samlingene på universiteter og høyskoler. Ryen beskriver det kvalitative intervjuet som et sosialt møte mellom intervjueren og den som blir intervjuet og hevder videre at intervjuet gir en innsikt som man vanskelig kan oppnå ved andre forskningsstrategier (Ryen, 2002, s. 141). Det kvalitative intervjuet egner seg godt når man er interessert i informantenes oppfatning av et bestemt fenomen (Jacobsen, 2015).

Det finnes ulike former for forskningsintervju. Et intervju kan være lukket eller åpent i større eller mindre grad med forhåndsdefinerte spørsmål, eller fullstendig ustrukturert der intervjuet bærer preg av å være en samtale (Jacobsen, 2015, s. 150). Dialogen gir meg en god metode for å få intervjupersonene til å fortelle om sine opplevelser. Intervjusituasjonen kan beskrives som en prosess der to aktive deltakere sammen konstruerer narrativer og mening (Riessman, 2008, s. 23). Intervjusituasjonen representerer i seg selv en del utfordringer som jeg må ta hensyn til. En god og tillitsfull atmosfære har avgjørende betydning for kvaliteten på intervjuet. Hvor intervjuet skal foretas kan være sentralt for et vellykket intervju. En måte å oppnå tillit på er å holde intervjuet i kjente omgivelser for de menneskene jeg intervjuer. Jeg holder intervjuene på arbeidsplassen til intervjupersonene, noe som er gunstig for å få intervjupersonen til å føle seg avslappet og trygg (Jacobsen, 2015, s. 152; Thagaard, 2018, s. 105). Ulike personer kan kreve ulik tilnærming, noe som kan være utfordrende for intervjusituasjonen. Narrativer kan oppstå når som helst i intervjusituasjonen, gjerne uventet, og intervjueren må derfor følge opp hver gang det oppstår. Narrativer oppstår i mange ulike former, både muntlige og skriftlige, og de kan være konsise med tydelig begynnelse og slutt, eller de kan være fragmenterte (Riessman, 2008, s. 4-7).

Intervjuene er tatt opp med lydopptaker og transkribert etterpå ved hjelp av dataprogrammet Nvivo som har generert utskrifter jeg har foretatt analysen på.

3.3 Narrativ analyse

Målet er å måle hvordan intervjupersonene legitimerer sine skjønnlitterære samlinger i universitets- og høgskolebiblioteket. Narrativ analyse er en metode som gjør at jeg kan undersøke erfaringer og holdninger. Den har bakgrunn i litteraturvitenskap og analyse av litterære fortellinger. De siste årene har metoden fått stor utbredelse innen samfunnsvitenskapelige fag og i organisasjonsstudier. Det handler om å identifisere fortellinger, og metoden blir derfor også kalt fortellingsanalyse. Analysemetoden var opprinnelig skapt for å analysere fortellinger i skjønnlitterære tekster men brukes nå for å studere medier, organisasjoner, samfunnsliv og maktforhold.

Johannessen, Rafoss og Rasmussen definerer fortellinger som «en beskrivelse av et avgrenset og sammenhengende handlingsforløp» (2018, s. 98). Avgrensingen viser her til at det i en fortelling vil være en inngang til fortellingen, altså en start og en utgang – en slutt. Det sammenhengende hendelsesforløpet viser her til at en fortelling ikke bare er en oppramsing av ting som skjer, men at de har en indre årsakssammenheng. Ting skjer i en bestemt rekkefølge og på grunn av tidligere hendelser. Fortellingene knytter sammen individene og samfunnet. Narrativ metode har røtter i Vladimir Propps (1895-1970) studier av formelle strukturer i folkeeventyr der han identifiserte 31 delementer og disses funksjoner i fortellingen (Robertson, 2018, s. 222). Labov og Waletzky utviklet modellen videre for bruk i samfunnsvitenskapelig forskning da de beskrev seks elementer som er til stede i alle fortellinger: et sammendrag, orientering, kompliserende handling, evaluering, oppløsning og koda (siteret i Riessman, 2008, s. 84). Catherine K. Riessmann poengterer likevel at man må være klar over at ikke alle fortellinger inneholder alle elementene, og de kan også finnes i feil rekkefølge. Riessmann understreker det dialogiske elementet i narrativ metode, der forskeren selv har en vesentlig rolle. Hun trekker de historiske linjene tilbake til Aristoteles (384-322 f.Kr) *Poetiken* der Aristoteles forstår alle fortellinger som moralske, fordi de innebærer en fortolkning av verden (Riessman, 2008, s. 4).

Et hovedpoeng i narrativ metode er at fortellingene er nært knyttet sammen med makt og maktforhold. Vi opplever og forstår verden gjennom fortellinger, og fortellingene gjør verden lettere forståelig for oss, og de påvirker oss til å begå handlinger eller de holdningene vi har til verden. Her er fortellingenes kontekst, altså hvordan og hvor de oppstod, er viktige for å

kunne forstå de maktstrukturene som ligger bak (Johannessen et al., 2018, s. 109). I følge narrative teorier skaper og bekrefter vi identitetene våre, oss selv, samfunnet og maktstrukturer nettopp gjennom fortellinger (Czarniawska, 2004; Johannessen et al., 2018; Riessman, 2008; Robertson, 2018).

I min analyse av intervjudataene kommer jeg altså til å lete etter fortellingene. Jeg benytter meg av Labov og Waletzky's analysemodell i tillegg til at jeg ser etter felles tematiske trekk ved de ulike fortellingene. Jeg vasker dataene og fjerner pauser og kremteord for å øke lesbarheten i fortellingene, i tillegg er dialektord normert til bokmål.

3.3.1 Troverdighet

I tolkningen av fortellingene er det viktig at det framgår klart i analysen hva som er min eget standpunkt. Å forske er en form for dialog mellom forskeren og forskningsmaterialet og med andre forskere (Robertson, 2018, s. 242) og det er derfor viktig at analysen min er transparent og at jeg gjør godt rede for mitt eget narrativ. Narrativ metode er en metode som ofte kritiseres fordi narrativene er vanskelige å reprodusere, men metoden har også mange forsvarere (Robertson, 2018, s. 243). For å vurdere kvaliteten på en narrativ analyse vil det være viktig å tilrettelegge for en god dialog med andre forskere gjennom å ha mange eksempler på sitater fra datamaterialet, i tillegg til at alternative forklaringer må diskuteres i teksten. Riessman viser til at ved narrative studier er det to nivåer å ta hensyn til når man skal vurdere troverdigheten: Både fortellingene som deltakerne forteller og analysen som forskeren gjør, altså den fortellingen som forskeren forteller (Riessman, 2008, s. 184).

Åpenhet rundt selve forskningsprosessen vil være bestemmende for å vurdere kvaliteten. Forskeren argumenterer for sin egen troverdighet gjennom å gjøre rede for hvordan av dataene utvikles i forskningsprosessen og gir detaljert beskrivelse av framgangsmåten slik at leseren kan gjøre sin egen vurdering (Thagaard, 2018, s. 188). Ved å være åpen og transparent om det teoretiske utgangspunktet mitt som jeg baserer grunnlaget for mine fortolkninger kan jeg på denne måten styrke validiteten av forskningsstudiet.

Å forske på en gruppe som jeg har stor kjennskap til fra før kan regnes både som en styrke og en begrensning (Thagaard, 2018). Med innsidekunnskapen jeg har opparbeidet gjennom arbeid i universitetsbibliotek har jeg godt utgangspunkt for å forstå fenomenet skjønnlitteratur i UH-

bibliotek. Men Thagaard påpeker at spesialkunnskap hos forskeren også kan ha sin begrensning ved å avvise nyanser og tolkninger som ikke stemmer med mine egne erfaringer (Thagaard, 2018, s. 206). For å unngå feiltolkning må jeg altså være oppmerksom på og være ydmyk ovenfor muligheten.

3.4 Utvalg

Seks bibliotekansatte er plukket ut fra ulike bibliotek, både fra universitet og høyskoler. De er valgt ut strategisk med bakgrunn i at jeg visste de hadde skjønnlitterære samlinger. For et par år siden var jeg på en studietur i et av våre naboland da jeg besøkte et av bibliotek med en flott skjønnlitterær samling, noe som gjorde meg overrasket da det var uventet å finne en skjønnlitterær samling i dette seriøse og forskningsrettede biblioteket. Det gjorde meg nysgjerrig og jeg ønsket å bruke det som studieobjekt i undersøkelsen min. De andre er valgt ut etter å ha forhørt meg rundt i bibliotekmiljøet om noen visste om akademiske bibliotek med skjønnlitteratur, og jeg fikk anbefalt noen navn jeg kunne ta kontakt med. Jeg spurte spesifikt etter menn da jeg ønsket kjønnsspredning, men dette lyktes jeg ikke med.

Utvalget på seks personer er lite, men i kvalitative studier kan små utvalg være ønskelig siden analysen er tidkrevende og intensiv, og som kan gi dyptgående innsikt i sosiale prosesser (Thagaard, 2018, s. 65). Siden jeg er ute etter å hente intervjupersonenes fortellinger og erfaringer kan seks personer være nok i min sammenheng. Utvalget er variert med tanke på geografisk spredning og utdanningsbakgrunn, men det er beklageligvis ikke kjønnsspredning. Dette kan blant annet ha en sammenheng med at yrket er kvinnedominert.

Målet med undersøkelsen har vært å utforske bakgrunnen for at de akademiske bibliotekene hadde valgt å stille skjønnlitterære bøker til disposisjon når denne typen litteratur ikke er nødvendig for at studentenes gjennomføringsgrad. Av denne grunnen har jeg utelukket akademiske bibliotek med humaniora og bibliotek med lærerutdanning fra undersøkelsen. Av de seks bibliotekene er tre av dem innenfor helsefag og medisinske fag. To bibliotek har realfag som sitt fagområde, og et har økonomi og businessfag. To av intervjupersonene er fagreferenter, det vil si at de har høyeregradsutdanning innen faget biblioteket deres spesialiserer i. En har kulturfaglig bakgrunn og tre er fagutdannede bibliotekarer.

3.5 Etske vurderinger

De etske problemene i forskningsprosjekter har sammenheng med at deltakerne har et annet perspektiv enn forskerens (Thagaard, 2018, s. 196). Dersom deltakerne kjenner seg igjen i teksten og er uenige med forskerens fortolkning, kan det oppstå en situasjon som kan oppfattes som provoserende for intervjupersonene. I prosjektet mitt undersøker jeg bibliotekarer ved UH-bibliotek – fem norske og et fra et annet nordisk land. De har alle undertegnet på skjema for informert samtykke og for anonymisering av intervjudataene. Språket er normalisert til en form for radikalt bokmål for å oppnå en mer nøytral framstilling av fortellingene men fremdeles beholde den muntlige formen. Jeg har i tillegg anonymisert alle biblioteknavnene. I tillegg har jeg erstattet navn på byer, personer og andre navn som kan være med på å gjenkjenne identiteten med skarpe klammer: <xxx>. Til tross for disse tiltakene er det fremdeles en fare for at intervjupersonene kan gjenkjenne seg selv.

Universitetsbibliotekmiljøet er lite og selv om jeg har anonymiserer intervjupersonene i undersøkelsen min kan det være en fare for at noen gjetter seg til navn. Kvale og Brinkmann fremhever at det som kan oppleves som etsk mest krevende er dersom forskerens fortolkning av deltakernes virkelighet blir framstilt som det var deres egen forståelse (sitert i Thagaard, 2018, s. 216). Det vil derfor være avgjørende for meg å presentere mine egne fortolkninger som mine egne, og ikke intervjupersonenes. Den kvalitative fortolkningsprosessen er en dynamisk prosess. I utgangspunktet vet ikke forskeren hva analysen vil føre til og hvilke perspektiver som kan være relevante for tolkning av dataene (Thagaard, 2018, s. 217). Hvordan presentasjonen min av fortolkningen min og av analysen utføres vil derfor ha betydning for om intervjupersonene vil kunne reagere negativt.

Prosjektet er meldt til NSD og er godkjent med referansenummer 319219.

4 Fortellingene

I dette kapittelet vil jeg presentere deler av intervjudataene som sier noe om de skjønnlitterære samlingene i en UH-setting. Jeg har valgt de fortellingene som handler om oppbyggingen og bruken av disse samlingene. Fortellingene sier noe om hva slags plass intervjuobjektene forestiller seg at skjønnlitteraturen kan ha og hvilke muligheter som finnes for disse samlingene. Som nevnt vil jeg presentere funnene i tråd med Labov og Waletsks narrative elementmodell. Elementene sammendrag og orientering er i flere tilfeller slått sammen. Det siste elementet, vurdering eller diskurs har jeg valgt å presentere i teksten etter hver tabell. Jeg har valgt å presentere hver intervjuperson med en rammefortelling i starten av hvert avsnitt. Disse rammefortellingene inneholder noe av det som framgår av det analyserte intervjumaterialet.

4.1 Grethe

Grethe jobber som fagreferent i et større norsk universitetsbibliotek med vekt på realfag. Fortellingen hennes startet for 8 år siden da flere små fagbibliotek flyttet sammen til en større enhet på campus. Grethe er selv realist og selverklært science fiction-nerd – og etter sammenslåingen viste det seg at det var flere som delte interessen for denne typen litteratur. Sammen fikk de bibliotekansatte idéen om å etablere en science fiction-samling, noe de fikk støtte av hos ledelsen. Etter kort tid startet de arbeidet med å bygge samlingen ved å ta kontakt med ulike miljøer man visste eide større samlinger av science fiction. I dag fortsetter donasjonene å «strømme på» og samlingen er voksende.

Under har jeg presentert fortellingen slik den framstår i følge Labov og Waletsks modell:

Fortelling: Historien om SciFi-samlinga

Sammendrag/orientering	Det er en 8 -7 år siden at alle de små 7 fagbibliotekene flytta sammen i en stor ikke bare flytteprosess men også en organisatorisk prosess. Og i den forbindelse så hadde vi altså et julebord etter vi flytta og da fant vi ut at vi er egentlig ganske mange sånn science fiction nerder rundt omkring som satt med litt forskjellige tanker. Og - hadde det ikke vært gøy å ha en science fiction samling i vår kontekst?
------------------------	--

Kompliserende handling	<p>Det var en liten hard kjerne som syntes det var en kjempefin idé. Og så har vi heldigvis en ledelse som sier JAAAA! Og slår ut med armene til de fleste gode ville forslag som vi har.</p> <p>Vi visste at det fantes noen klatter med bøker som allerede var som en semiorganisert samling som vi kunne ha som startgrunnlag og en av samlingene som fantes på campus allerede men som var litt sånn behov for å få mere omsorg det var jo studentforeningens store samling av science fiction og fantasy-litteratur. Som den gang da stod nede på (studentaktivitetshuset). Litt utilgjengelig for publikum. Det er vi veldig glad for og stolt over at vi for lov til å gjøre på deres vegne. Så den er litt sånn permanent utlånt fra studentforeningen.</p> <p>Så var det også en stor mentor innenfor norsk science fiction litteratur, NN som jo døde så altfor ung. Og boet hans satt også på en stor boksamling. Som de lurte på om vi ville forvalte videre. Og det er vi også veldig rørt over. Da fikk vi allerede der skupet opp en 4000 bøker totalt sett.</p>
Oppløsning	Og så begynte ryktet å gå. Så begynte det å renne inn med private donasjoner
Koda	Så nå er samlingen. Den har rundet 9000 katalogiserte bøker Vi har rundt 3000 i kø på vent.

Intervjupersonen bruker mange superlativer som understreker intervjupersonens begeistring og noe ensidige beretning om samlingen:

«...kjempefin idé»

«..det er vi veldig glad for og stolt over...»

«...det er vi også veldig rørt over»

I Grethes fortelling om SciFi-samlingen er det få motforestillinger mot det å opprette en SciFi samling i et seriøst akademisk universitetsmiljø. Vi kan se sporet av motstand i setningen «...det var en liten hard kjerne som syntes det var en kjempefin idé». Ytringen kan peke på at det kan ha vært noen som var motstandere av idéen, men deres synsvinkel er utelatt i intervjupersonens fortelling. Vi kan bare spekulere i hvor mange de var, hva som ble sagt og

hva disse personene tenker om samlingen i dag.

Grethe forteller enda en historie, og vi kan kalle den en fortelling om legitimering av skjønnlitteraturen i en realfaglig kontekst. Den handler om forestillingen om realisten. Realisten har som mål å redde verden og kanskje få menneskeheten til Mars. For å oppnå dette trenger hun eller han både dyp fagkunnskap, men også kreativitet og fantasi og innsikt i filosofi og etikk. Realisten trenger science fiction, og science fiction trenger realisten, de er gjensidig avhengig av hverandre. Ved å følge sporene tilbake i litteraturhistorien kan vi finne igjen temaer som vi er opptatt av i dag og som kan være med å løse framtidens utfordringer.

Fortelling: Er ikke science fiction bare tøys og tull?

Orientering/ sammendrag	Hver eneste semesterstart når vi har studentgrupper rundt så kommer jeg med stolthet ut i det vi kaller bjørnehjørnet her ute.
	Det står nesten 9000 bøker pluss media. Pluss metalitteratur, altså kontekstskapende litteratur rundt science fiction.
Kompliserende handling	Og med hånden på hjertet, som realist så sier jeg at jeg syns ikke at dette bare et tøys og tull - Jeg synes dette har sin helt klare funksjon og misjon. Mange som er innenfor realfag de har en litt dragning mot science fiction - det er ikke til å skyve under en stol. Mange av våre store science fiction forfattere faktisk har en realfagsbakgrunn når de skriver. Altså Asimov og gutta. Det er egentlig kjempemorsomt og spennende at de hopper fra det ene til det andre. Det er ikke bare realfag. Vi har det også på fantasy-siden. Og det er her jeg får den deilige gåsehuden som realist. Tenk på alle de tingene i dag som vi betrakter som teknologi Og som, ja viten i dag. Det har en gang vært født som en visjon i noens hjerne Lenge, lenge før det var mulig å gjøre noe teknisk med det, lenge før det var mulig å dra til månen eller å dra til Mars eller å tenke seg teknologi med det som vi sitter her. Og det er faktisk noe som vi av og til gjør at vi drar fram i en faglig kontekst for det nesten ikke det science fiction faglige setting eller realfaglig setting som ikke vi kan finne en søsterpart til uti denne samlingen. Og vi faktisk kan dra linjene.

	<p>Hva har folk tenkt. Ikke bare de realfaglige tekniske løsningene rundt det. Alle de samfunnsmessige konsekvensene, filosofien, altså etikken rundt det hele, diskursen, det helt mellommenneskelige - det finner vi debattert der ute.</p> <p>Og vi har gjort det, at vi har dratt ut samlinger når vi har hatt utstillinger i forskjellige tematiske settinger. Enten det har vært vann eller hav eller overvåkning eller AI eller kommunikasjon eller genspleising.</p> <p>Vi kan trekke fram linjene tilbake til H.G. Wells' tanker rundt hvordan man kunne manipulere naturen og manipulere arter.</p> <p>Og helt parallelt så kan vi trekke fra Darwin som skaper det landskapet her, og helt fram til CRISPR og den nye teknologien.</p> <p>Du skal ikke glemme at forskning i bunn og grunn i velig stor grad er en kreativ kultur. Man skal våge å <i>boldly go where no man has gone</i> som de sier i Star Trek</p>
Oppløsning	<p>Det er bare det at den, den tanken. Og jeg tror jo rent personlig at det forbereder oss og samfunnet på en rekke fasetter på det vi holder på å skape. Enten vi nå skal til Mars eller vi skal ikke.</p>
Koda	<p>Jeg pleier å si at dette her det er tankenes sandkasse. Det er verden - av ja realfagenes sandkasse hvor vi kan si at her skapes det.</p> <p>Vi har lov i science fiction-verden til å låse det i en sånn liten "What if"-verden.</p>

Intervjupersonen ser at science fiction kan ses på som et laboratorieeksperiment for nye vitenskapelige idéer: «Og der er har vi også et nok et sånt slektskap mellom realfagene og science fiction føler jeg, både som leser av science fiction og som realist.»

Grethe framhever klisjeen om realister som science fiction-interesserte: «Mange som er innenfor realfag de har en litt dragning mot science fiction - det er ikke til å skyve under en stol» (Grethe). Dette blir understreket ved at språket hennes er krydret med sitater og eksempler fra filmer og bøker: «Man skal våge å "boldly go where no man has gone" som de sier i Star Trek».

Fortellingen hennes er ganske effektiv og gir meg et bilde av en som er svært overbevist av riktigheten i den hun sier. Den virker velformulert og er godt gjennomtenkt. Hun taler med overbevisning og evner å begeistre og bygger opp en lang rekke argumenter for hvorfor realistene faktisk trenger science fiction for å kunne lykkes.

Språket hennes er også i denne fortellingen med superlativer: «kjempemorsomt og

spennende», «det synes jeg er herlig»

Intervjupersonen benytter seg klassisk retorikk for å fortelle, og hun snakker for å overbevise: «Tenk på alle de tingene i dag som vi betrakter som teknologi og som eh, ja viten i dag. Det har en gang vært født som en visjon i noens hjerne.»

For å overbevise bruker hun metaforer, et kjent grep fra i retorikken. Metaforen «Tankenes sandkasse» gir assosiasjon til barnet som leker i sandkassen med bøtte og spade. En tankenes sandkasse er et fint bilde der vi kan se for oss realisten ligge i gresset (Newton og eplet?) og drømme om framtidens utfordringer, tap av biologisk mangfold, klimautfordringer på jorda, hvordan menneskene kan nå fremmede planeter.

Metaforen «Hva hvis-verdener» gir assosiasjoner til barndommens leker og barnelitteratur men også til dype tanker om meningen med livet. Hva hvis dinosaurer levde nå? Hva hvis dyr kunne snakke? Metaforen er svært effektiv og får straks tilhøreren til å tenke.

Menneskenes drøm om å reise til andre planeter er en annen kjent metafor: «Enten vi nå skal til Mars eller vi skal ikke». Det har lenge vært en drøm for menneskene å erobre verdensrommet og bruken av Mars er en kraftig metafor for denne drømmen. Menneskeheten ønsker å reise til Mars – og de som skal gjøre det mulig må være kreative. Ergo trenger de science fiction for å utvikle kreativitet.

I intervjumaterialet finnes enda en liten fortelling der Grethe forteller om en filmvisning som bibliotekarene arrangerte for studentene.

Fortelling: Film og kos blir til læring

Orientering/ sammendrag	Ja vi lærerne satt og snakket på bakrommet og så snakket vi - kan vi ikke gjøre noe morsomt for den gjengen her.
	Og vi sa - hadde det ikke vært kjempemorsomt å gjøre en spesiell ting for den gjengen her? For de har vært så sammensveiset, de hadde vært på lab sammen og felt sammen, de har gjort sine eksperimenter, de har vært nede på et sånt plan nede i <byen> som driver og omformer avfall til kompost og så tatt ut jordprøver derifra.
Kompliserende	Jo, så ved semesterslutt så inviterte vi dem opp for å spise pizza og se The Martian. Og da for at det skulle være undervisning, for at vi skulle kunne vise

handling	<p>en sånn film vederlagsfritt så må det være i en undervisningskontekst. Det eh, gjorde vi - vi brøt av filmen og hadde den i tre bolker.</p> <p>Så fant vi noen gode diskusjonspunkter og så - så hadde vi pauser underveis og hadde diskusjon, og det gjorde vi. Og sånn hva er «the science» i dette her og hvilke tanker gjør vi oss om det, og hvilke utfordringer han står overfor.</p> <p>Ja vi kan trekke parallellen helt tilbake til hva er det vi egentlig gjør med vårt lille romskip jorden? Vi skal løse noen av de samme utfordringene som "The Martian" står ovenfor - med å overleve, med å skaffe mat, med å skaffe frisk luft, ved å resirkulere vann. Etcetera.</p>
Oppløsning	<p>Så fant vi ut at The Martian den har egentlig noe å by på uansett hva slags realfag du snakker om. Det trenger ikke være disse bio, sånne bio og kjemi studenter, men det kan også være i en annen kontekst. Det kan være like mye telekommunikasjon eller hvordan hvis vi skulle føre en marsferd, hvilke utfordringer ville vi stått ovenfor - i forhold til matematikk, fysikk, kommunikasjon - det å sende en beskjed til Mars og tilbake, det sånn kommunisere - det tar jo noen minutter. Det er ikke sånn gjort i en svusj! Det er sånn 16 minutter ut og 16 minutter tilbake eller sånt noe hvis jeg husker rett</p>
Koda	<p>Så det var en veldig morsom og helt konkret seanse hvor vi brukte science fiction direkte inn i en undervisningskontekst.</p>

Intervjupersonen forteller med sterk innlevelse og er opptatt av de mulighetene det er i å utforske sammenhengen mellom vitenskapen og science fiction. «Så fant vi ut at The Martian den har egentlig noe å by på uansett hva slags realfag du snakker om.»

Grethe bruker språket svært variert og er bevisst på retorisk oppbygging, blant annet ved hjelp av gjentakelser ved fortellingen om «de»: «For de har vært så sammensveiset, de hadde vært på lab sammen og felt sammen, de har gjort sine eksperimenter, de har vært nede på et sånt plan...»

Gjennom fortellingen levendeliggjør Grethe hvor viktig det er at studentene blir bevisste på sine realfagkunnskaper når de for eksempel ser en film.

4.2 Mona

Mona jobber ved en større høyskole i en av Norges største byer. Hun forteller at hun har ansvaret for den skjønnlitterære samlingen ved institusjonen der hun jobber. Rommet det står

i er innredet som et koselig gammeldags bibliotek med lenestoler, bokhyller fra gulv til tak og leselamper. Selv er hun bibliotekar og opptatt av skjønnlitteratur og mener at lesing gir en større og bredere forståelse av verden. Men i dag er det ikke så lett å få folk til å lese. Døgnet har bare 24 timer og fritidslesing konkurrerer med underholdning og sosiale medier på nett og mobil. Studenten er travel og lesing av pensumlitteratur tar all hans tid, på fritiden skal det mye til for å ta fram en bok. Mona forteller både om motstand og om støtte fra ledelse og kolleger. Samtidig gjør samlingen at biblioteket kan tilby noe ekstra, noe lånerne ikke hadde ventet og som kan gi godt omdømme for biblioteket.

Fortelling: Lesing - en kamp

<p>Orientering</p>	<p>Vi har en kjempebrokete studentgruppe både voksne og unge. Så vi tror at hvis folk er interesserte så fortsette de å lese når de kommer hit så var de lesere fra før.</p> <p>Sånn for eksempel vi har businessstudenter. Og de er ikke primært her for å studere litteratur.</p> <p>Jeg skulle gjerne hatt de til å lese, for jeg tror at det at en stor verden ville ha åpnet seg. De får ikke den livserfaringa før de har lest de. De må ha lyst til å lese de. Det er helst at det pensum det går på det og.</p>
<p>Kompliserende handling</p>	<p>Vi har jo.. gjort ganske mange sånne forsøk på markedsføring. Alt fra arrangementer til bloggskrivning til fristing på Instragram og Facebook.</p> <p>Vi begynte med blogg. Og mine innlegg var veldig personlige. Og bloggen vår fikk mye skryt. Hvis noen av oss ikke likte noe, så skrev vi det at vi syntes ikke dette var noe stas. Jeg skrev nok litt lengre enn de andre.</p> <p>Sånn så det er nå så er ikke våre studenter spesielt interesserte i, i litteratur. De driver med disse her vet du... mobiltelefoner og sosiale medier og det jeg ser på mine egne unger. Det er masse greier på telefonen, på nettet.</p> <p>Altså vi har prøvd i mange år ved også kjøpe inn litteratur som har businessbakgrunn, og de er bøker som er ganske populære.</p> <p>Studentene står foran utstillingen våre og sukker og seier åh, jeg skulle ønske jeg hadde tid til å lese, for jeg kunne godt tenke meg den boka der og så peker de på en av bøkene.</p> <p>Det er ikke mest Lucinda Riley liksom som lånes ut. Det er mye de der skjønnlitterære... altså norsk sosialrealisme. Vigdis Hjort og disse her. Og det ser du og på utlånstoppen i fjor.</p>

Så det er litt overraskende hva som lånes mest ut.

Se her. Tante Lykkes vei. 13 ganger. Det er mye. For vi har hatt bare et eksemplar. Så da har folk stått i kø og.

Ja og de, i alle fall de faglige, nei de administrativt ansatte satte pris på de bøkene der. Det går jo mye i.. altså mange flere enn nå hører på lydbøker. Og det gjør de via Fabel og Storytel og Amazon. Og ikke nødvendigvis den lille CD-samlingen vi har her inne hos oss da.

Jeg har jo frykta flere ganger, jeg har tenkt at nå ryker budsjettet vårt at nå... Så jeg har jo frivillig skåret det ned nå da til 50 000 i året.

De er veldig klare på noen av kollegene mine her at dette er ikke det viktigste vi gjør. Denne samlingen - jeg har fått beskjed - at denne samlingen er ikke det viktigere enn faglitteraturen.

Og de (kollegene) henger over pulten min når jeg... før jul og påske og sånn pleier jeg å kjøpe inn litt ekstra. Da er de interesserte.

Og de støtter meg og de kommer med masse tips.

Utstillingshyllene mine får ikke stå i nærheten av faglitteraturen. Uten at det er juleferie.

Ja det er vi i biblioteket, vi ser jo studentene, og vi snakker med de som har ansvar for.. studentenes velferd da. Vi har mye studenter som har problemer altså. Da har vi diskutert med de om hvordan vi kan hjelpe da, og hvordan vi kan finne bøker som passer.

Men det her har vært en sånn uprøvd greie da.. Og vi skjønner at det er mange studenter som ikke har det greit

Opplysning Jeg skulle gjerne hatt skjønnlitteratur, og jeg skulle gjerne sette den i sentrum og det er min ting på jobben

Koda Det samler jo folk. Altså det rommet samler folk

Så det er et hyggelig sted å slappe av. Det kan du kanskje ha som argument her da. Det er ikke faglitteratur der, der er ikke oppslagstavler der med krav om.. hva du skal gjøre. Du kan gjøre hva du vil.

Og dette er en tilleggstjeneste som ingen hadde forventa at vi skulle ha. Så alle er veldig blide, så det er altså ... goodwill-greiene. Det er nok viktig for biblioteket og. At vi har ting som folk ikke forventer.

Mona vurderer samlingen til å være en tilleggstjeneste som kan være med på å gi folk et positivt inntrykk av biblioteket:

«Og dette er en tilleggstjeneste som ingen hadde forventa at vi skulle ha. Så alle er veldig blide, så det er altså.. goodwill-greiene. Det er nok viktig for biblioteket og. At vi har ting som folk ikke forventer»

Monas fortelling er ganske sprikende og har motstridende ytringer. På den ene siden forteller hun om støtte fra kollegene om hennes arbeid for skjønnlitteraturen, men hun forteller også om motstand. Hun har fått direkte beskjed om at skjønnlitteraturen ikke har prioritet:

«De er veldig klare på noen av kollegene mine her at dette er ikke det viktigste vi gjør.» Samtidig følger kollegene ivrig med når hun har kjøpt inn nye bøker: «de henger over pulten min».

I fortellingen finnes det også en diskurs om studenten. En forestilling om hva studenten er og ikke er. De er der for å studere fag og har knapt med ekstra tid:

«Sånn for eksempel vi har businessstudenter. Og de er ikke primært her for å studere litteratur.» «De står foran utstillingen våre og sukker og seier åh jeg skulle ønske jeg hadde tid til å lese, for jeg kunne godt tenke meg den boka der og så peker de på en av bøkene.» Samtidig ser hun at mange blir distraherert av ny teknologi og at boken kommer til kort: «De driver med disse her vet du... mobiltelefoner og sosiale medier»

Hun starter fortellingen med å si at det ikke er lett å få studentene til å lese, men viser også til statistikk på bøker som blir mye utlånt, noe som tyder på at skjønnlitteraturen faktisk blir brukt: «13. Det er mye. For vi har hatt bare ett eksemplar»

Noe som er interessant er at Mona tar opp temaet strømmetjenester for lydbøker, og da i sammenhengen at lytting til strømmetjenestene kommer i konkurranse med bibliotekets lille lydboksamling: «altså mange flere enn nå hører på lydbøker. Og det gjør de via Fabel og Storytel og Amazon. Og ikke nødvendigvis den lille CD-samlingen vi har her inne hos oss da».

Måten Mona forteller på er med på å understreke at situasjonen rundt formidling av skjønnlitteratur i høgskolebiblioteket er usikkert. Hun betoner og gjentar en del ord:

«Altså vi har prøvd i mange år»

«Vi har jo.. gjort ganske mange sånne forsøk..»

«Det går jo mye i.. altså mange flere enn nå»

4.3 Annika

Annika jobber ved et stort medisinsk bibliotek i Finland. Biblioteket som nå er en del av byens universitet lå tidligere rett under medisinsk fakultet. Annika er selv utdannet realist. I hennes tilfelle har jeg funnet det formålstjenlig å dele opp fortellingene i to ulike deler. Den første handler om oppbyggingen av samlingen og bruk av den. For noen år siden var biblioteket på studietur til Stockholm og der de fikk idéen til å opprette en egen skjønnlitterær samling. Da de kom tilbake tok de kontakt med fakultetet og legeföreningen og de fikk midler til å opprette en egen samling i det medisinske biblioteket. Samlingen har fått et eget navn på latin og har et klart mål.

Fortellingen om starten

Orientering/ sammendrag	It started also because of a study visit we made in 2003 We visited the, Karolinska Institute, and the one in Huddinge, filial there. We were like an individual, independant library then.
Kompliserende handling	And they had this, I don't remember, Laterna Magica, and the Camera Obscura. We were under the Medical faculty, and our boss, she was, and we were very impressed by this. And, eh, after we came back, so then we started, to build this collection. We were working closely together, with the medical faculty. So it was like the name, I think it was a suggestion, I'm not exactly sure how it went, but it was like there is a working group. It was more the faculty. The library came with the idea, but the content came from the faculty. So, it's like always been students involved with the working group, and then it's like the teachers, the clinical teachers, like Monica, she was there at the beginning. And from the library, we were taking care of the collection. The ideas and the administrative staff. And the money it has come from the medical society. And they have given us a grant. And they have also given us a cultural prize in 2005.

Opplysning	So it's like very nicely promoted also. In the faculty. And then we had an opening, and it was the archiatre, it's like the oldest in medicine. He was there
Koda	And that is why about the name, and how it would be called. And then it came, this <name of collection>

Annika forteller her om hvordan samlingen ble til, men hun er usikker på en del detaljer - muligens fordi det er en historie hun har blitt fortalt av andre: «it was like a, I think it was a suggestion, I'm not exactly sure..»

Andre mennesker har sett betydningen og potensialet ved samlingen tidlig, det går tydelig fram i fortellingen. Legeforeningen sponser samlingen og sender legeforeningens leder til åpningen: «...and then we had an opening, and it was (...) the archiatre, it's like the oldest in medicine. He was there.»

Dekanen ved medisinsk fakultet er den som har vært pådriver for prosjektet: «We were under the Medical faculty, and our boss, she was, and we were very impressed by this. And, after we came back, so then we started, to build this collection».

Bibliotekarenes rolle i tilblivelsen beskriver hun som lite aktiv:

«It was more the faculty. The library came with the idea, but the content came from the faculty.»

Når vi ser på Annikas fortelling velger jeg en kritisk tilnærming. Det er intervjupersonens versjon av fortellingen vi får presentert, og det er ikke sikkert at bibliotekarene virkelig var så passive under oppbyggingen av samlingen. Etter min egen erfaring er det ganske sjelden at eksterne får så stor betydning for et prosjekt eller en idé uten at bibliotekarene selv har vært delaktige og tatt eierskap over det.

Den andre fortellingen handler om hvordan den skjønnlitterære samlingen blir brukt. Det er en fortelling Annika kjenner godt til og handler om hvordan man prosessen fra å være student til å bli en lege. Hun forteller om åpningen av samlingen og hvordan en professor i medisin har endret synet til Annika på skjønnlitteratur. Bruken av samlingen har utviklet seg siden starten og Annika forteller om arrangementer i samlingens ånd som brukes i undervisningen av studentene. Blant annet er det gjennomført en kunstperformance i biblioteket.

Fortelling: Growing up as a doctor

Orientering/ sammendrag	<p>When we had this opening for this collection we had a professor. She said that it was like somehow you can't change your head, but by reading literature, then you can put yourself into another person's life.</p> <p>You see, like you kind of develop yourself. That was a very important thing that I heard from her, in her speech. Because it changed how I look on using fiction and how it makes, or affects the students.</p> <p>Because medicine and medical education is a lot about biology, and physics, and what happens to the body and everything. But what is happening with the patient, or you customer or what how you like - then literature can help. And that's why, I think it is really important that we have this collection here. And make it visible.</p>
Kompliseriende handling	<p>The medical profession I think it is about people and how you meet people, and, for example it is difficult to measure some things. It's easy to measure how you put a needle, or how you do these things, but how you like or think about your med manager, and then the attitudes.</p> <p>And because of this, there is, they have these optional courses for fiction. Because its, there are different angles, and they can see the humanism. And put yourself into somebody other's feeling.</p> <p>And after reading fiction or watching movies there are group discussions. And the professor is leading the discussions. Group sessions, then.</p> <p>We had this slow-walking-event. Some poetry reading, and slow walking. It was a <name of collection>- event, it is an arts performance event</p> <p>During the slow walking, one of the elder librarians did the oral reading. And here see...<NN> who was in the organizing committee. I think it was arranged by two ladies.</p> <p>Yes, when I talked with people who participated, they had said that at first they didn't know what was happening, but that they somehow were touched by this.</p> <p>The students have been part, and also the staff - and they, the students can have part of the study credits if they participate in these events.</p> <p>Like they can take a selfie to prove they have been present. And for involvement we have for example poetry competition, and also like novel and essay competition. And then we have like a prize giving ceremony.</p>

Opplysning	I think it's like, it's very important, I read by myself. I always have a book that I read.
Koda	They are not to make it (the collection) very big. Nowadays, the emphasis is on the events. And then it's very important, this growing up as a doctor. I think it's also the availability of fiction is important even in a scientific library.

Annika snakker på engelsk om ikke er hennes morsmål, og det skinner gjennom. Det er ikke like lett å uttrykke seg fritt på fremmedspråk.

Gjennom denne fortellingen viser hun hvordan samlingen brukes i undervisningen for å gi studentene en bredere forståelse av hva det vil si å være menneske og dermed en bedre lege: “Because medicine and medical education is a lot about biology, and and physics, and what happens to the body and everything. But what is happening with the patient, or your customer or what how do you like, at it - then literature can help.”

Annika forteller at utdanningen har opprettet egne kurs i kunst og skjønnlitteratur for medisinstudentene, med utgangspunkt i samlingen. I kurset leser de skjønnlitteratur, ser på film og deltar i gruppesamtaler om kunst og ulike problemstillinger. Dette er nyttig for å få økt kunnskap om mennesker:

“Because it’s, there are different angles, and they can see the humanism.”

4.4 Kari

Kari er bibliotekar og jobber i et helsefaglig bibliotek som tidligere var et høgskolebibliotek og som nå er en del av et stort universitetsbibliotek. Hun har jobbet i flere år og har vært gjennom både lederskifter og fusjoner. Kari forteller at da hun begynte å jobbe der kom hun fra arbeid i folkebibliotek og at hun i utgangspunktet var litt skeptisk til fagbibliotek, som hun syntes hørt kjedelig ut, men at hun ble positivt overrasket over den store skjønnlitterære samlingen som den gangen fantes i biblioteket. Den daværende avdelingslederen ivret for å gi studentene noe annet enn bare pensumbøker. Lederen stod under press fra de andre biblioteklederne ved høgskolen som syntes det var noe tull å gi studentene skjønnlitteratur, og Kari har skjont at det var en hard kamp for hennes leder. I dag er avdelingen en del av det store universitetsbiblioteket og den lokale skjønnlitterære samlingen er utdatert, noe som ikke

blir noe særlig diskutert blant de ansatte. Det er litt som med DVD-er, sier Kari, kjekt å ha. Samtidig har de skjønnlitteraturen tilgjengelig ved at studentene bare kan bestille fra andre avdelinger.

Fortelling: Kjekt å ha?

<p>Orientering/ sammendrag</p>	<p>Jeg kan nå begynne å fortelle på en måte hvordan jeg kom inn i biblioteket verden da. For jeg begynte jo å jobbe på et folkebibliotek. Og der er det jo skjønnlitteratur. Så jeg var jo veldig, på en måte - for meg var bibliotek skjønnlitteratur.</p> <p>Når jeg begynte på å jobbe på fagbibliotek, så var det jo et helsefaglig bibliotek med ganske mye skjønnlitteratur. Det var jo egne hyller. Vi hadde veldig stor plass. Da var jo tanken til hun som var lederen min at det var veldig viktig å supplere samlinga sånn at det ikke vart bare kjedelig fagbøker.</p>
<p>Kompliserende handling</p>	<p>Men hun var veldig opptatt av at det var fordi at vi jobba med helsefag. For der er det, det er jo nesten alle skjønnlitterære bøker går litt inn i at de passer overens med noe som er sånn helsefaglig. Om det er psykologi eller psykiatri eller sånne relasjoner eller sånne ting.</p> <p>Og det husker jeg at jeg syntes var veldig bra da. Jeg syns det var veldig godt. Jeg va litt skeptisk til å begynne å jobb i fagbibliotek for jeg syntes det hørtet så akademisk og kjedelig ut. Men så, for meg, så var det liksom en sånn -. Jeg har nok kanskje på en måte arva den tankegangen fra henne litt da.</p> <p>Og jeg tenker at jeg er enig. Og at jeg trur ikke uansett at det er noe negativt med det. Egentlig uavhengig av hvordan akademisk bibliotek man jobbe i, så tenke ikke jeg at nei, huff, vi må ikke ha no´ skjønnlitteratur.</p> <p>For det skjønnte jeg det hadde vært en diskusjon om i ledergruppa den gangen. At noen der var veldig imot det.</p> <p>Dem var ganske uenig, forstod jeg. Det som var uenigheten, var jo at hun som var leder for et anna bibliotek, hun jobbet jo med økonomifag, og hun syntes det var <u>helt</u> meningsløst å bruke hyller til skjønnlitteratur.</p> <p>For det skulle ikke studentene utsettes for. He, he he. Men nå i dag så har ikke vi det sånn. Det er ikke noe som vi i dag diskuterer lenger med dem jeg jobber med. Men det som er nå er jo at det ikke blir kjøpt inn sånn som det vi gjorde før. Så vart jo. Jeg jobba jo først på høgskolen og gikk over til å bli <universitet>. Og det og gjorde jo at man på en måte vart sugd opp av, - ja universitetstankegangen da med det der. Men vi har jo fortsatt skjønnlitteratur. Ei hylle med det.</p>

Opplysning	Så det blir litt sånn. Nå har vi kanskje ikke oppdatert samlinga, og så er det sånn at hvis det er noen studenter her som vil ha ei skjønnlitterær bok, så kan dem jo bestille den fra andre avdelingsbibliotek der det er masse skjønnlitteratur. Men det blir jo noe anna når du ikke ser den på hylla tenker jeg.
Koda	Ja, litt som på samme måten som DVD, det er litt sånn passé, men det kan jo være noen som, gjerne vil låne en DVD. Så da har vi liksom de bøkene da. Vi bare har de bøkene, og så, ja. Alle, trur jeg, synes at ja, det er fint å ha.

Kari forteller her om en konfliktfylt situasjon som har påvirket biblioteket der hun jobber. Det har vært ulikt syn på skjønnlitteraturens betydning i et fagbibliotek, og Kari har oppfattet at lederen var under press: «Det som var uenigheten, var jo at hun som var leder for et anna bibliotek, hun jobba jo med sånn økonomifag, hun syntes det var helt meningsløst å bruke hyller til skjønnlitteratur». Dette har ført til en litt utdatert samling i dag. Hun synes skjønnlitteratur er bra for studenter, men samtidig har hun innfunnet seg med situasjonen, og at de ikke har så mye på egen avdeling lenger: «Hvis det er noen studenter her som vil ha ei skjønnlitterær bok, så kan dem jo bestille den fra andre bibliotek der det er masse skjønnlitteratur.» Dette med at samlingen hos henne ikke lenger blir prioritert innkjøpt eller formidlet forsvarer hun altså med at studentene kan bestille skjønnlitteratur fritt fra andre bibliotek, men hun modifierer seg selv i neste setning: «Men det blir jo noe anna når du ikke ser den på hylla tenker jeg».

Kari forteller denne fortellingen litt nølende. Hun bruker modifieringsordet «jo» og uttrykkene, «tenker jeg», «trur jeg», «forstod jeg». Det kan tyde på at det er første gang hun forteller det til noen og at fortellingen ikke er så innøvd.

4.5 Linda

Linda jobber i en et universitetsbibliotek med realfag. Biblioteket er i dag et resultat etter at flere bibliotek har flyttet sammen, men har en lang historie. Selv er Linda utdannet bibliotekar og har tidligere jobbet ved bibliotek for humaniora og samfunnsfag. Hun beskriver sitt eget bibliotek som veldig faglig rettet og med fokus på korte tekster som vitenskapelige artikler. For noen år siden fikk bibliotekarene en idé om å opprette et lavterskeltilbud med skjønnlitteratur for studentene i et studentaktivt område, uten at disse bøkene er registrert noe sted. I området det dette gratisbiblioteket står er det ingen andre bøker, bare leseplasser til studentene.

Fortelling: Bøker gir bibliotekstemning?

Orientering/ sammendrag	Det har egentlig en litt lang forhistorie. For tradisjonelt så har vi hatt ei samling med skjønnlitteratur her. Vi har, vi hadde noe som het z-samlinga, og det var skjønnlitteratur som var pliktavlevert og som vi fikk overta. Men på et tidspunkt så vart den samlinga så utdatert, den vart aldri fylt på. Det datt sammen det der systemet med å få inn pliktavlevert, så vi valgte å avvikle hele greia og bare slutte helt med det. Og så vart det på en måte et lite sånt tomrom. For før i verden så, på et av de gamle bibliotekene, så var det en tegneseriesamling. Som var veldig populær blant studentene. Den og forsvant egentlig. Ja, det var før jeg kom inn i bildet, da. Men så har vi hele tida hatt en tradisjon for at vi har hatt noe <u>annet</u> enn fagstoff her.
Kompliserende handling	Og så va det vel en kollega av meg som kom til å tenke at kanskje vi kunne hatt noen sånn, at dem kunne hatt godt av å ha noe annet enn fagstoff. Det var et innfall. Men det har, det har litt med det at av og til får vi spørsmål i skranken - har dere no' skjønnlitteratur? Og da må vi jo henvise folk enten til Humsam eller til folkebiblioteket. Og for studentene som ikke kommer fra denne byen, og det gjeld jo flesteparten her - så har det ikke så mye mening for dem på en måte. Ja, så folkebiblioteket.. ja. Så vi tenkte at vi kunne ha et lite tilbud da. Og da dukka den idéen opp, fordi at, bakgrunnen var at vi ville ha minst mulig arbeid. Så vi var gjennom en diskusjon om - skulle vi låne ut, og skulle vi registrere det, skulle vi gjøre ditt eller skulle vi gjør datt, og så vart vi enig om at nei, det gjør vi ikke.

	<p>Det vi gjør er at vi merker dem med mikrobiblioteket. Og så setter vi dem på ei hylle i en annen etasje, og så skriver vi på en plakat - vær så god - og sett den tilbake etter du har lest.</p> <p>Og - ja måten vi får tak i bøker på, vi har sendt ut på intranettet til kolleger om har dere noen bøker? På norsk eller engelsk, ja samme hva slags - hvilket som helst språk faktisk.</p> <p>Og så har vi vært på sånne bruktbutikker og på en måte kjøpt posesalg. Fyller opp en pose for 100 kr og et eller annet sånt. Så det er hummer og kanari, alt mulig rart der. Å så vi setter det, vi merker det som sagt, men vi har ikke noe register og vi aner ikke hva som står der, vi bare setter det ut og vær så god.</p> <p>Og så står det sentralt i et veldig, et sånt område i biblioteket som er veldig studentrelatert. Det er ikke noe - det er kun til bruk for studenter, det er forskjellige leseplasser, arbeidsbord og alt mulig sånt, som vi kalle ul.</p> <p>Og der, og det, på en måte, det som minner om bibliotek der, det er på en måte mikrobiblioteket. De hyllene med det der mikrobiblioteket. Før så var det et område som var full av tidsskrift. Nå er det bare sitteområde.</p>
Opplysning	
Koda	<p>Og det blir jo brukt. Vi ser jo det at det forsvinner jo bøker i alle fall.</p>

Linda framstiller fortellingen om gratisbiblioteket på en likefram måte uten at hun kommer med personlige vurderinger, men hun viser til bibliotekets historie og tradisjon for å begrunne bakgrunnen for oppstarten av gratisbiblioteket: «Da prosessen med de pliktavleverte tegneseriene brøt sammen «så vi valgte å avvikle hele greia og bare slutte helt med det. Og så vart det på en måte et lite sånt tomrom» tyder på en erfaring om etterspørsel eller følelse av savn hos bibliotekbrukerne eller hos de ansatte. Beslutningen om å sette i gang med gratisbiblioteket beskriver Linda kort: «Det var et innfall».

Biblioteket har gjort en stor endring i underetasjen og fjernet alle de tunge tidsskriftreolene. Disse har blitt erstattet med studentarbeidsplasser og er i dag er område som kryr av studenter til alle tider. Problemet er at det ikke er bøker der, og resultatet er et studentarbeidsområde som ikke lenger ligner på et bibliotek. Det er en av årsakene til at det er der bibliotekarene har valgt å plassere mikrobiblioteket akkurat der: «Og der, og det, på en måte, det som minne om bibliotek der, det e på en måte mikrobiblioteket.» Mikrobiblioteket blir her altså brukt for å gi lokalet et bibliotekaktig miljø, en bibliotekstemning.

Linda forteller at gratisbiblioteket ble opprettet for å gi studentene enklere tilgang til skjønnlitteratur enn før. De måtte tidligere henvise til folkebiblioteket når studentene kom og spurte etter skjønnlitteratur i skranken, en løsning de ikke var fornøyd med. «Ja, så folkebiblioteket.. ja. Så vi tenkte at vi kunne ha et lite tilbud da.».

Gratisbiblioteket medfører ikke at bibliotekarene bruker arbeidstid på samlingen. Den blir ikke registrert i biblioteksystemet eller markedsført på noen annen måte utenom at det er oppstilt i et sentralt område for studentene. Linda kan derfor ikke si mye om bruken av mikrobiblioteket, men hun tror det blir brukt. Hun oppsummerer fortellingen nøkternt med «Og vi ser jo det at det forsvinn jo bøker i alle fall.»

4.6 Ingrid

Ingrid jobber i en et medisinsk bibliotek som i tillegg til å være sykehusbibliotek også er en del av et stort universitetsbibliotek med utdanning innen medisinstudiet, sykepleie og en del andre helsefaglige utdanninger. Ingrid har kunstfaglig utdanningsbakgrunn og er opptatt av koblingen mellom fag og skjønnlitteratur. For få år siden var hun med på å bygge opp en ny samling innen en spesiell tegneseriesjanger, nemlig *Graphic medicine*. Samlingen er plassert rett ved hovedinngangen og skrankeområde og er frontet ut mot publikum. Sjangeren inneholder fortellinger om helse, død, sykdommer og vanskelige livsvalg som formidles i tegneserieform, og brukes i dag for å formidle helseinformasjon til pasienter og helseansatte. Den er i ferd med å bli et populært medium for å formidle pasient- og krisehistorier. I tillegg har biblioteket en samling med skjønnlitteratur som står i en annen etasje som er lite brukt, noe som henger igjen fra gammelt av. For stressede studenter er det lettere å lese en tegneserie enn en hel roman, fordi de er bildemedier. Bilder er umiddelbare og forstås direkte av leseren. Tegneseriene er viktige for å formidle livshistorier til kommende helsepersonell.

Fortelling: Graphic medicine

Orientering/ sammendrag	<p>Både jeg og en kollega har kunst og kulturbakgrunn før vi vart ansatt i et fagbibliotek der ingen av oss har fagbakgrunn til det her biblioteket.</p> <p>Men vi ser jo at vi har med oss noe som, ja som gavne miljøet her også.</p> <p>Til venner og kjente sier jeg jo at jeg pusher kunst og kultur på medisinstudentene. Til deres eget beste egentlig.</p> <p>Med utgangspunkt i den her Graphic medicine-samlinga, så er jo en del av det et ønske fra min side og delvis bevist med forskning at de tegna romanene og tegneseriene vi har også kan hjelpe på læring men også personlig utvikling.</p> <p>Man lærer faget sitt på en litt annen måte og kanskje får litt lavere skuldre og lære noen ting om seg sjøl i tillegg.</p> <p>Men med tegneseriene er det hakket enklere å få dem til å forstå. Både at det har med læringsprosessen deres, fordi mange studenter allerede tegner i studiet sitt, spesielt sykepleiere som tegner anatomen for å få det i fingrene for å huske bedre. Tegning som hukommelsesteknikk og metode, ja for å huske bedre. Og det å se tegneserier da kanskje ikke er så fremmed.</p> <p>Så vi har på en måte to samlinger. Vi har den her skjønnlitteratursamlinga som er i en annen etasje som dessverre ikke oppdateres så mye. Det henger litt igjen også det vedlikeholdes ikke lenger. Den er ikke prioritert rett og slett</p>
Kompliserende handling	<p>Så med vår interesse utenifra, altså utenifra universitetsbiblioteket og at vi tilfeldigvis hadde midler sånn at vi kunne øremerke til det her. Da fikk vi 20 000 og så etablerte vi en samling og så begynner vi der.</p> <p>Og så har neste skritt vært å markedsføre og snakke om det og lage blest om det, prøve å få innpass i fagmiljøene, men det er ikke så lett da. Jeg har vært her i fire år, og det går sakte og det er i tillegg til alle andre arbeidsoppgaver. Så det. -</p> <p>Og så har vi da prøvd å få, innprenta mer forståelse av at tegning og de her skjønnlitteratur, altså historiene om helse, altså kan hjelpe dem også i jobben, ikke bare som student men også når dem er ferdig utdanna.</p> <p>Det at du har lest en del om empati og at pasienter er mennesker dem og. Jo flere sånne, jo flere knagger du har, jo bedre vil du være rusta i ferdig jobb. Så med graphic medicine så trur jeg det er verdier for studentene både i læringsprosessen for seg sjøl som menneske og klargjøring av seg sjøl før dem skal ut i sin egen profesjon.</p>

	<p>Så jeg tror det med tegneserier, at det er i tiden, og mer som sosiale medier. Med tegneseriene får du bildene presentert umiddelbart, veldig fort, og det er ikke teksten du ser først, det er bildet. Og for en stressa student så tar man kanskje ikke tida til å lese den skjønnlitterære teksten, mens, ja en tegneserie er noe annet. Det er lettere å pushe en tegneserie på en stressa student, enn skjønnlitteratur. Om den er 300 sida lang - om død og sorg. Vær så god - lær noen ting. Teksten som du må bruke tid for å lese den, for å lage deg de bildene i hodet som det er ment at du skal, for få den opplevelsen da.</p> <p>Den spesifikke graphic medicine-samlinga det er det bare vi som har på universitetet. Som stiller den i den spesifikke konteksten at det her er en sjanger som kan brukes i læring på en spesifikk måte.</p> <p>Men de andre biblioteka på universitetet, de kan og ha tegneserier vi ville sagt var graphic medicine. Men så trur jeg det bare står i hylla, at det er en del av den vanlige samlinga. Her har vi plassert dem i en kontekst.</p>
Opplysning	<p>Det er en kollega som er kanskje pådriveren i Norge. Snappa det opp for 4 år siden. Og kunne ikke finne noen i Norge som jobba med det samme. Så da har vi hekta oss på internasjonale aktøret. Som vi ikke fant på men krystalliserte ut feltet og etablerte det og spredte det videre. Så det er ikke mer enn, ja 2007 var første gangen det skrives ned at her er feltet graphic medicine</p>
Koda	<p>Vi syns det er så viktig og så bra og så verdifullt materiale for målgruppene våres. Vi vil jo gjerne inspirere andre bibliotek til å gjøre det samme da men det er fremdeles for tidlig å si at det har en effekt.</p> <p>Vi har ikke gjort noen undersøkelser eller forskning på det men internasjonalt så er det gjort det.</p>

Ingrid forteller om graphic medicine-samlingen med stor entusiasme og engasjement – denne historien har hun nok fortalt før. Biblioteket er en pionér på området Graphic medicine i Norge. I Graphic medicine har hun funnet en mulighet til å koble kunst og humaniora på medisinfeltet: «Vi syns det er så viktig og så bra og så verdifullt materiale for målgruppene våres.»

De har fått en viss støtte til å bygge opp samlingen: «Da fikk vi 20 000 og så etablerte vi en samling og så begynner vi der.» Hun nevner ikke driftskostnader men samlingen er sentralt plassert ved et sitteområde i nærheten av skranken og er lett synlig for alle besøkende, noe som tyder på at formidling av samlingen har støtte fra bibliotekledelsen.

Ingrid er opptatt av at lesing av tegneseriene kan bidra til bedre læring og utvikling: «De tegna romanene og tegneseriene vi har også kan hjelpe på læring men også personlig utvikling. Man lærer faget sitt på en litt annen måte og kanskje får litt lavere skuldre og lære noen ting om seg sjøl i tillegg.

Ingrids fortelling er interessant også fordi dette biblioteket har to skjønnlitterære samlinger. Den nye tegneseriesamlingen som blir markedsført sentralt i skranke- og sitteområdet og en gammel boksamling som er bortgjemt, og som beholdes av tradisjonelle grunner: «Så vi har på en måte to samlinger. Vi har den her skjønnlitteratursamlinga som er i en annen etasje som dessverre ikke oppdateres så mye». Ingrid hevder videre at det er lettere å få studenter til å lese tegneserier enn en hel bok fordi det tar for lang tid å lese, mens en tegneserie lar seg umiddelbart oppfatte fordi bildene snakker direkte, de må ikke tolkes i den graden ord må tolkes: «Med tegneseriene får du bildene presentert umiddelbart, veldig fort, og det er ikke teksten du ser først, det er bildet. Og for en stressa student så tar man kanskje ikke tida til å lese den skjønnlitterære teksten, mens, ja en tegneserie er noe annet» (Ingrid).

For Ingrid er den tradisjonelle skjønnlitteraturen vanskeligere å formidle fordi etter hennes oppfatning, krever mer innsats fra leserne, enn å lese et lite tegneseriehefte mens man sitter og venter.

Hennes fortelling sier meg at Ingrid tenker at lesing av tegneserier og skjønnlitteratur kan gi studentene et annet perspektiv på verden og kan øke forståelsen for andre mennesker: «Det er verdier for studentene både i læringsprosessen for seg sjøl som menneske og klargjøring av seg sjøl før dem skal ut i sin egen profesjon»

5 Hva forteller informantfortellingene?

I dette kapittelet vil jeg bruke de fortellingene som jeg introduserte i analysekapitlet og bruke relevant teori og forskning i en drøfting. Følgelig prøver jeg å etablere et bilde av hvordan skjønnlitteraturens vilkår og rolle i UH-biblioteket kommer til syne i fortellingene.

5.1 Diskusjon og tilrettelegging for kritisk tenking

Det er interessant at i intervjumaterialet er det bare de to fagreferentene som forteller om at diskusjon brukes som metode for å bearbeide kunst og leseopplevelser. Gjennom det valgbare emnet i skjønnlitteratur er *Lux humana*-samlingen tatt inn i undervisningen av studentene:

«And after reading fiction or watching movies there are group discussions. And the professor is leading the discussions. Group sessions, then.» (Annika). Bruken av gruppesamtaler er med på å støtte studentenes behov for mer dannelse og evne til å leve seg inn i andre menneskers liv gjennom kunsten og litteraturen. Samtalen sentral for den sokratiske metoden som Martha Nussbaum skisserer i boka *Cultivating Humanity* (sitert i 1997, s. 100), for sann viten oppstår først når vi stiller spørsmål.

Grethe er fagreferent og hennes rolle både som realist og bibliotekansatt gjør at hun er direkte involvert i undervisningen av studentene samtidig som hun jobber med samlingen, og har en privilegert posisjon ovenfor studentene som andre bibliotekarer ikke har. Denne posisjonen bruker hun for bruke dialogen som en teknikk for å få studentene til å tenke kritisk. Eksemplet hennes fra undervisningen der de viste filmen «*The Martian*» for en gruppe biologistudenter der de fant diskusjonspunkter og hadde pauser underveis da de diskuterte hva slags vitenskapelige muligheter hovedpersonen egentlig har. Som kjemiker har Grethe er utgangspunkt for samtale med studentene som likeverdige partnere – en mulighet som det en bibliotekar ikke så lett får. I fortellingen til Grethe er det tydelig at refleksjon og samtale er et av målene med undervisningen. Å se hvordan det de har lært som kjemi- og biologistudenter (hvordan slam fra kloakk kan bli til jord og videre til mat) kan overføres til idéer fra filmen og få studentene med på å fantasere og assosiere videre. Fordi målet er jo å forbedre levekårene i verden og ikke se sitt eget fagområde i sammenheng med andre: «Filosofien, altså etikken rundt det hele, diskursen, det helt mellommenneskelige - det finner vi debattert der ute», (Grethe).

Både Grethe og Annika forteller om at samlingen brukes aktiv for å tilrettelegge for diskusjon ved å stille spørsmål til studentene. «Og sånn hva er «the science» i dette her og hvilke tanker gjør vi oss om det, og hvilke utfordringer han står overfor» (Grethe). I litteraturen er dette med samtalen om kunst og skjønnlitteratur sentral. Rosenblatts beskrivelse av *transaksjon*, denne fram og tilbake- bevegelsen som hun beskriver er den samme – det er gjennom dialogen med teksten at forståelse oppstår (Rosenblatt i følge Smidt et al., 2013). Å tilrettelegge for samtale om kunst på universitetene er noe Martha Nussbaum støtter. Hun går

tilbake til antikken og etterlyser mer sokratisk samtale på moderne universiteter i boken sin om amerikanske universitet (Nussbaum, 1997). Den sokratiske tvilen - å ikke ta noe for gitt – er en metode som kan brukes i samtaler om alle emner, også kunst. Vi kan overføre Sokrates sine tanker til at det å tilrettelegge for samtaler rundt bøker, kan være en sentral oppgave på universitetet fordi forandring og etisk refleksjon først finner sted i kraft av at man selv formulerer tankene om det vi leser og opplever.

5.2 Nedstøvet eller formidlet: det personlige engasjementet

Flere av fortellingene viser at de ansatte selv har bidratt i stor grad til om de skjønnlitterære samlingene blir formidlet eller står og samler støv. Grethe forteller at det er hennes og kollegenes bakgrunn som selverklærte nerder som er årsaken til at biblioteket begynte å satse på å bygge opp en science fiction-samling:

«Så hadde vi altså et julebord etter vi flytta og da fant vi ut at vi er egentlig ganske mange sånn science fiction nerder rundt omkring som satt med litt forskjellige tanker - Og hadde det ikke vært gøy å ha en science fiction samling i vår kontekst?» (Grethe)

Grethe berører flere ganger i løpet av fortellingen at for henne er det naturlig å være glad i science fiction gjennom henvisninger til referansepunkter som Asimov, Wells og Star Trek, muligens for å markere identitet.

Også andre informanter er inne på at det personlige engasjementet er avgjørende for at de skjønnlitterære samlingene skal bli til noe mer enn en gammel samling bøker. Annikas historie starter med en studietur til et annet bibliotek, noe som var en utløsende faktor til at biblioteket startet oppbyggingen av den målrettede skjønnlitterære samlingen til bruk ved medisinstudiet. Vi ser det også i Ingrid's fortelling fra hennes interesse for tegneserier og den spesielle sjangeren graphic medicine. Kari forteller at i hennes bibliotek blir ikke den skjønnlitterære samlinga prioritert lenger og at den blir mer utdatert med tiden.

5.3 Lesing og helse

Mange av intervjupersonene er opptatt av litteraturens gunstige virkning på psykisk helse. Flere er bevisste på at lesing av skjønnlitteratur kan hjelpe mennesker gjennom vanskelige livssituasjoner, og har fått med seg den store oppmerksomheten som lesing for bedre helse har hatt de siste årene. «Delvis bevist med forskning at de tegna romanene og tegneseriene vi har også kan hjelpe på læring men også personlig utvikling», sier Ingrid og fortsetter: «Man lærer

faget sitt på en litt annen måte og kanskje får litt lavere skuldre og lærer noen ting om seg sjøl i tillegg». Mona lufter tanken om å bruke den skjønnlitterære samlingen til å hjelpe studenter: «Men det her har vært en sånn uprøvd greie da.. Og vi skjønner at det er mange studenter som ikke har det greit» (Mona). Likevel er det ingen av intervjupersonene som forteller at de har forsøkt å formidle skjønnlitteraturen direkte til studenter med behov for hjelp.

Intervjupersonenes fortellinger kan gi inntrykk av at flere er inne på tanken om at studentene kunne hatt godt av å lese mer og på koblingen mellom litteratur og hese. Som jeg ser det kan det være en mulighet for å arbeide med strategisk med bærekraftmålene for å formidle skjønnlitteratur til studenter. FNs bærekraftmål setter spørsmål om klima, miljø og sosial utvikling i en sammenheng, og folkehelse er en naturlig del av dette (Kulturdepartementet & Kunnskapsdepartementet, 2019, s. 8). Gjennom lesingen kan den som leser erfare en livsendring, eller en form for mental renselse som kan påvirke leseren til å gjøre endringer eller tenke nytt (Tangerås, 2018). «De får ikke den livserfaringa før de har lest de», sier Mona.

5.4 Andres synspunkt

I intervjumaterialet er det flere som peker på at evnen til å oppleve innsikt i andres synspunkt kan øves gjennom lesing av skjønnlitteratur. Ingrid forteller om viktigheten av litteratur for å forstå pasienter bedre: «Det at du har lest en del om empati og at pasienter er mennesker dem og». Skjønnlitteraturen kan altså gi en annen innsikt om pasientene enn faglitteraturen. Annika forteller at ingen kan forandre «hodet sitt», men ved å lese litteratur kan man sette seg selv i en annen persons sted: «Somehow you can't change your head, but by reading literature, the eh, you can put yourself into another person's life».

Et sentralt tema hos Nussbaum er at for at studentene skal begynne å tenke selv trenger de å bli «forstyrret» (Nussbaum, 1997, s. 98). For Grethe er det viktig at science fiction-samlingen gjør at studentene ser litt lengre enn bare sitt eget spesialfelt – og bli mer kritiske til hvordan teknologien de er med på å forske fram kan påvirke menneskene i framtiden og dermed kan studentene oppleve ny etisk erkjennelse som er nyttig å ta med seg. Dette er spesielt aktuelt for studenter som arbeider med ny teknologi:

Det er bare det at den, den tanken. Og jeg tror jo rent personlig at det forbereder oss og samfunnet på en rekke fasetter på det vi holder på å skape. Enten vi nå skal til Mars eller vi skal ikke. (Grethe)

5.5 Tilgjengelighet

Noen av bibliotekarene nevner dette med tilgang til samlingene. Linda forteller at de var misfornøyde med å måtte henvise studentene til folkebiblioteket – dette særlig fordi flertallet av studentene ikke kommer fra byen og derfor ikke har noe forhold til folkebiblioteket. Studentene kom og spurte i skranken og var misfornøyde med å bli henvist til folkebiblioteket. «...så har det ikke så mye mening for dem på en måte», sier Linda. I studentarealet er alle bøker fjernet og det er nå et område med ulike typer sittemøbler og arbeidsbord. Men studentene savner altså bøkene likevel. Det er med denne bakgrunnen at bibliotekarene opprettet gratissamlingen, for å bøte på dette, og likevel til lav kostnad for biblioteket.

Kari ser ikke så mørkt på at studentene må bestille skjønnlitteratur siden deres egen samling er utdatert, men hun er samtidig tvetydig: «Men det blir jo noe anna når du ikke ser den på hylla tenker jeg». Dette med tilgjengelighet kan vise seg å være problematisk. Spørsmålet om bøker er lett tilgjengelig eller ikke har betydning for informasjonsadferd er undersøkt av Connaway et al. (2011). «Convenience is a factor when making choices to use or not to use the physical library or when determining how to access library resources after hours or on the weekend» (Connaway et al., 2011, s. 187). At det er lettere å plukke opp en bok dersom den er eksponert er noe alle som driver bokhandel vet godt.

Linda forteller om at hennes bibliotek har fjernet bokhyller er en del av en internasjonal trend i mange universitetsbibliotek. Begrunnelsen for å fjerne bøker henger sammen med at bibliotekene ønsker å frigjøre plass til arbeidsområder for studenter. Studentarbeidsplasser er etterspurte av studenter, noe som igjen er nært knyttet til digitalisering og nye arbeidsmåter. Resultatet av fjerningen blir at bøkene ofte lite synlige i mange universitetsbibliotek (Dewan, 2013; Wilders, 2017). Wilders (2017) fant at bøker i bokhyllene ikke bare bør ses på som informasjonskilder, men de er en del av et inspirerende arbeidsmiljø som stimulerer til akademisk aktivitet (Wilders, 2017, s. 389). Bøker i hyllene i seg selv har altså en egenverdi som er større enn summen av innholdet. I Lindas tilfelle har de ansatte sett og anerkjent behovet for bøker og gratisbiblioteket blir en måte å tilfredsstille behovet for bøker.

5.6 Konflikt og motstand

Analysen viser at det er særlig to årsaker til motstand mot skjønnlitteratur i universitets- og høyskolebibliotek, nemlig økonomi og holdninger fra personalet. Flere intervjupersoner beskriver at den skjønnlitterære samlingen ikke er noe som det satses på, eller som de bare kjøper inn det mest nødvendige til. Dette skyldes kan hende konkurranse fra kjernevirksomheten i UH-biblioteket, nemlig å gi støtte til forskning og undervisning. En bibliotekar forteller at skjønnlitteraturen var gjenstand for en større konflikt blant lederne ved høyskolebiblioteket: «Det som var uenigheten, var jo at hun som var leder for et annet bibliotek, hun jobba jo med sånn økonomifag, hun syntes det var helt meningsløst å bruke hyller til skjønnlitteratur» (Kari). Konflikten kan skyldes ulikt syn på hva det er et universitetsbibliotek skal bruke ressurser på, både økonomisk med tanke på innkjøp, arbeidskraft og hylleplass. Vi kan altså se på motstand mot skjønnlitteratur som et uttrykk for kamp om ressurser. Det å vedlikeholde og formidle samlinger koster penger, både i form av innkjøp, men også hylleplass og personalressurser.

Lindas fortelling argumenter også om ressursfordeling. Hun forteller om diskusjonen de bibliotekansatte hadde da de bestemte seg for å bygge opp en gratissamling med skjønnlitteratur: «Så vi var gjennom en diskusjon om - skulle vi låne ut, og skulle vi registrere det, skulle vi gjøre ditt eller skulle vi gjøre datt, og så vart vi enig om at nei, det gjør vi ikke». Ingrid forteller at den skjønnlitterære samlingen ikke lenger blir ivaretatt: «Det henger litt igjen også er det vedlikeholdes ikke lenger. Den er ikke prioritert rett og slett»

Mona sier hun har fått beskjed om at skjønnlitteraturen er lite prioritert: «De er veldig klare på noen av kollegene mine her at dette er ikke det viktigste vi gjør». Dette tyder på at flere av de skjønnlitterære samlingene ved UH-bibliotekene ikke er forankret i bibliotekenes strategier og at det bare blir sett på som en tilleggstjeneste: «Dette er en tilleggstjeneste som ingen hadde forventet at vi skulle ha», sier Mona. Dette står i motsetning til utsagn fra andre intervjupersoner, som for eksempel Grethe, som beskriver nødvendigheten av å tilby skjønnlitteratur til studentene: «Og jeg tror jo rent personlig at det forbereder oss og samfunnet på en rekke fasetter på det vi holder på å skape. Enten vi nå skal til Mars eller vi skal ikke.»

Flere av intervjupersonene forteller at den skjønnlitterære samlingen er i ferd med å bli utdatert. Det kjøpes inn lite nytt til samlinga og sakte men sikkert blir den ikke lenger aktuell: «Ja, litt som på samme måten som DVD, det e litt sånn passé, men det kan jo vær noen som, gjerne vil lån en DVD. Så da har vi liksom de bøkern da. Vi bare har de bøkene, og så, ja. Alle trur æ, synes at ja, det e fint å ha», (Kari). I fortellingen ser vi at Kari ikke sier noe om noen pågående konflikt – men det ikke sikkert at uenigheten er borte av den grunn. Det blir bare glemt.

Økonomi og holdninger viste seg å være de største hindringene for formidling av skjønnlitterære samlinger ved akademiske bibliotek også i internasjonale undersøkelser (Brookbank et al., 2018; Elliott, 2007; Gladwin & Goulding, 2012). I den ene undersøkelsen svarte en av informantene rett ut at de ikke ønsket å tilby skjønnlitteratur på universitetsbiblioteket fordi de ikke ønsket å ende opp med «low-brow» *chick lit* i hyllene, (Gladwin & Goulding, 2012, s. 153), noe som er et tydelig uttrykk for at bibliotekarene ikke ønsker å assosieres med kulturuttrykk de anser som mindreverdige.

Det er flere måter å betrakte fortellingene om motstand og konflikt mot «unødvendig» skjønnlitteratur på. En måte kan være at de er elementer fra en nytte- eller dannelsesdiskurs med lang historie som også er tydelig i funnene hos Slagstad (2011b) og Trippestad og Krüger (2003). Skjønnlitteraturen er ikke direkte nyttig i den forstand at studentene trenger den for å bestå eksamen, eller gjennomføre prosjekter, den er en del av et dannelseselement som gir leserne en annen type kunnskap enn den rent nyttige siden lesingen av skjønnlitteratur kan påvirke hvordan leserne føler og tenker om verden (Nussbaum, 1997; Rosenblatt, 2002; Tangerås, 2018). Mona har et utsagn som er ganske talende: «Utstillingshyllene mine får ikke stå i nærheten av faglitteraturen. Uten at det er juleferie.» (Mona). Det er et ganske sterkt uttrykk for at skjønnlitteraturen kanskje blir sett på som unødvendig siden eksponeringen av denne typer bøker kan distrahere studentene, for det er kanskje upassende for et seriøst fagbibliotek.

Det å formidle skjønnlitteratur i en universitets- eller høyskolekontekst kan også ses på som at bibliotekarene tilkjennegir sin kosmopolitiske holdning. Slik kan vi lese eksemplet fra Grethes fortelling om at de var flere ansatte som delte interessen for science fiction da de flyttet bibliotekene sammen i et fellesskap og at de ønsket å utvikle dette til en egen samling. Aksel Tjora (2019b) fremmer tanken om at denne typen egeninteresse for å utvikle fagfeltet

videre er en type dugnadsarbeid som er vesentlig for at universitetene skal fungere som kreative akademiske fellesskap. Tjora ser den indre motivasjonen som akademikere har til å utvikle faget som en måte å gjøre motstand mot dårlig begrunnede administrative oppgaver (2019a, s. 157). En målsetting for science fiction-prosjektet var at de bibliotekansatte ønsket å stille ut og formidle science fiction i en realfaglig sammenheng, for å utforske om denne typen formidling kunne gi fruktbar innsikt. Hele idéen hadde de ansatte selv.

5.7 Danning

Et sentralt poeng fra teoriene om danning er selve begrepet der noen legger til grunn et tradisjonelt syn på danning der kunnskap om kanonlitteratur, gode allmennkunnskaper og å være oppdatert om ulike kulturuttrykk, eller et mer moderne syn som handler om å godta forskjeller fordi toleranse og forståelse av andre mennesker er i sentrum.

I fortellingene synes bibliotekarene ikke å være nevneverdig opptatt av kanonlitteratur. Det mange tar opp er idéen om at lesing av skjønnlitteratur kan hjelpe lesere til å forstå andre mennesker: «Jeg skulle gjerne hatt de til å lese, for jeg tror at det at en stor verden ville ha åpnet seg», forteller Mona. Hennes fortelling er en fortelling om en kamp for studentenes dannelse gjennom skjønnlitteraturen og denne setningen oppsummerer noe av kjernen: at gjennom skjønnlitteraturen kan studentene lære noe annet enn de kan gjennom fag- og forskningslitteratur. Tangerås kaller denne erkjennelsen transformasjon og hevder dette særpreger og skiller skjønnlitteratur fra sakprosa (Tangerås, 2018).

Vi har også sett fra Grethes fortelling, at vi kan lære om etikk gjennom å høre om de samfunnsmessige konsekvensene ved utvikling av ny teknologi gjennom science fiction-historier. For Martha Nussbaum er det nettopp forstyrrelsen som bidrar til å utvikle studentenes dannelse: "...for literature to perform its civic function it must be permitted, and invited, to disturb us," (Nussbaum, 1997, s. 98). Det er antakeligvis dette dannelsesbegrepet Regjeringen legger til grunn i bibliotekstrategien. Der setter ministrene søkelyset på dannelse i betydningen av å gjøre samfunnsborgerne i stand til å utvikle demokratiske synspunkter, noe som er i tråd med historiske diskurser om danningens plass i skoler og universiteter som er beskrevet i teorikapitlet (Nussbaum, 1997; Slagstad, 2011b; Tjora, 2019b; Trippestad & Krüger, 2003). Regjeringen beskriver i tillegg et polarisert samfunn. «Regjeringen ønsker at

bibliotekene skal være en motkraft til dette» skriver Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementet (2019, s. 5).

5.8 Legitimering av de skjønnlitterære samlingene

Intervjupersonene begrunner berettigelsen av skjønnlitteratur i UH-bibliotekene på ulike vis. Flere av intervjupersonene peker på at skjønnlitteratur er noe studentene trenger for å bli bedre yrkesutøvere og for å utvikle seg som mennesker. For de som ikke gjør det, er den skjønnlitterære samlingen noe som kommer i tillegg, et pusterom der studentene kan tilfredsstille behovet sitt for avkobling. En nevner at skjønnlitteraturen er en ekstratjeneste som kan gi bibliotekbrukerne et godt inntrykk, noe som kan gi en goodwill som kan være nyttig for biblioteket på et senere tidspunkt. I tillegg er det flere intervjupersoner som kommer med uttalelser om at biblioteket alltid har hatt skjønnlitteratur der, og at det nærmest er en gammel vane. Tradisjoner kan i noen tilfelle være drivere til endring, som vi har sett i tilfellet hos Linda.

De ulike diskursene er vanskelig å skille da de går inn i hverandre, og intervjupersonene bruker flere når de begrunner årsaken til at bibliotekene bør ha skjønnlitterære samlinger. I de følgende underkapitler skal vi se nærmere på de ulike diskursene om legitimering.

5.8.1 Avkobling eller personlig og faglig utvikling

Tre av intervjupersonene vektlegger at akademiske bibliotek bør tilby studentene noe mer, eller noe ekstra, enn bare studie- og forskningslitteratur. Studentene kommer til skranken og spør etter skjønnlitteratur. I Monas bibliotek er avkoblingsfunksjonen ved den skjønnlitterære samlingen tydelige. Den er plassert i et eget rom med spesialbokhyller og koselige lenestoler. «Det er ikke faglitteratur der, der er ikke oppslagstavler der med krav om... hva du skal gjøre. Du kan gjøre hva du vil» (Mona).

Kari forteller at forestillingen om at det er viktig at et høgskolebibliotek har et bredt tilbud av litteratur. «Da var jo tanken til hun som var lederen min at det var veldig viktig å supplere samlinga sånn at det ikke vart bare kjedelig fagbøker» (Kari).

Flere av intervjupersonene forteller at de bruker egne erfaringer når de formidler skjønnlitteraturen: «Vi begynte med blogg. Og mine innlegg var veldig personlige», forteller Mona. Skjønnlitteratur er i seg selv en personlig opplevelse og lesing kan føre til ny erkjennelse hos leseren. Tangerås (2018) hevder at litteraturlesing i kan føre til transformasjon, altså at leseren påvirkes. Mona uttrykker det slik i fortellingen: «Jeg skulle gjerne hatt de til å lese, for jeg tror at det at en stor verden ville ha åpnet seg». Hun uttaler det ikke eksplisitt men mellom linjene kan vi tolke det dithen at det nettopp er denne transformasjonen som studentene kan gå glipp av dersom de ikke leser. For skjønnlitteratur kan ikke forklares av andre, det må erfares og oppleves av leseren selv for at den skal kunne forstås fullt ut: «Ingen kan dock läsa en dikt i vårt ställe», (Rosenblatt, 2002, s. 41). -

Både avkobling- og profesjonsutviklingsargumentet er funn som også Erin Watson (2014) fant i sin forskningsartikkel. Hun fant at de helsefaglige bibliotekene hun fant vektla skjønnlitteraturens funksjon for profesjonsutvikling, mens de ikke-helsefaglige bibliotekene i stedet la vekt på skjønnlitteratur som avkobling og pusterom (Watson, 2014).

I undersøkelsen min finner jeg at også at den ene intervjupersonen ved et realfaglig bibliotek vurderer det på samme vis som de helsefaglige i den retningen at litteraturen er nødvendig for å bli enda bedre profesjonelle utøvere: «Og jeg tror jo rent personlig at det forbereder oss og samfunnet på en rekke fasetter på det vi holder på å skape» (Grethe). I Grethes fortelling er det tydelig at realisten faktisk har behov for science fiction – det gjør dem til bedre realister

og kan gjøre dem bedre i stand til å løse framtidens utfordringer fordi forskning er en kreativ prosess det også. Som Grethe sier selv: «Du skal ikke glemme at forskning i bunn og grunn i velig stor grad er en kreativ kultur» (Grethe).

Den profesjonelle utviklingen er også den røde tråden i Annikas fortelling om legestudentene. Hun oppsummerer fortellingen om legestudentene med utsagnet «And then it's very important, this growing up as a doctor. I think it's also the availability of fiction is important even in a scientific library» (Annika). Med skjønnlitteraturen lærer legestudentene mer om den helhetlige sammenhengen mellom liv og helse.

5.8.2 Tilleggstjeneste/markedsføring

Et annet trekk jeg finner i fortellingene er en diskurs om en «tilleggstjeneste», noe du ikke hadde forventa å finne i en høgskole- eller universitetsbiblioteksammenheng, som flere av intervjupersonene nevner. Mona forteller: «Og dette er en tilleggstjeneste som ingen hadde forventa at vi skulle ha. Så alle er veldig blide, så det er altså.. goodwill-greiene. Det er nok viktig for biblioteket og. At vi har ting som folk ikke forventer».

En skjønnlitterær samling kan medføre en del uventet blest om bibliotektilbudet. Annika forteller de har fått penger fra legeföreningen til å bygge opp samlingen, og at de har mottatt en kulturpris. Under åpningen av samlingen ble det holdt en større tilstelning der presidenten for legeföreningen holdt en tale der han roste tiltaket. Grethe tar opp det temaet med å stille opp skjønnlitteratur i en faglig sammenheng: «Og hadde det ikke vært gøy å ha en science fiction samling i vår kontekst?». Selve idéen bygge en målrettet samling innenfor science fiction i et bibliotek som har naturvitenskap og teknologi i fagkretsen er i seg selv et morsomt tiltak, som har potensiale til å få en del oppmerksomhet – særlig ved hentydningene til koblingen mellom realister og nerder: «Mange som er innenfor realfag de har en litt draging mot science fiction - det er ikke til å skyve under en stol» (Grethe).

Det var ønsket om å endre på brukernes oppfatning av biblioteket som et kjedelig sted til en mer inviterende og koselig atmosfære som var motivet bak Christopher Boyds (2019, s. 89) prosjekt fra et amerikansk universitet. Boksamlingen er bygd opp målrettet rundt bestselgere og er sentralt plassert –og bøkene frontes ut, som i en bokhandel. Markedsføringstankegangen går igjen i Dewans anbefalinger om at bibliotek må la seg inspirere av bokhandlere for å sette

brukerne og brukeropplevelsen i sentrum ved å tilby gode lokaler og innbydende boksamlinger. Studenter på universitet og høyskoler har godt av skjønnlitteraturen og studentene bør eksponeres for skjønnlitteratur. Vi må undersøke hva som er brukernes behov og gi dem en visjon av leseopplevelsen: «We need to target our readers' needs and provide them with a vision of the reading experience.», (Dewan, 2013).

Også Ingrid betoner markedsføringselementet når hun forteller om *Graphic medicine*-samlingen og bruker argumentet om å stille ut tegneseriene i den faglige konteksten det medisinske biblioteket gir. I Ingrids fortelling er det markedsføringselementet som er viktig for hennes misjon for tegneseriesamlingen. Hun starter også fortellingen sin med å si at «Til venner og kjente sier jeg jo at jeg pusher kunst og kultur på medisinstudentene. Til deres eget beste egentlig» (Ingrid). Hun setter altså brukernes behov i sentrum for fortellingen – noe som er sentralt i markedsføring.

5.8.3 Tradisjoner

Tradisjoner er en annen diskurs i fortellingene. En del universitets- og høyskolebibliotek har lange historier, og de opp gjennom årene har de ansatte vært vant med å tilby skjønnlitteratur. Ingrid forteller om den tradisjonelle samlingen med skjønnlitteratur, men i kontrast til den mer moderne samlingen med tegneserier: «Så vi har på en måte to samlinger. Vi har den her skjønnlitteratursamlinga som er i en annen etasje som dessverre ikke oppdateres så mye» (Ingrid). Fortellingen hennes går videre ut på at det er svært vanskelig å få studenter i dag til å lese en hel bok, og at tegneserier er mer umiddelbare og derfor enklere å lese for stressede studenter. Vi kan tolke det slik at den tradisjonelle boksamlinga ikke er så interessant, mens den nye samlinga er mer spennende å jobbe med. Også Kari forteller at de beholder den skjønnlitterære samlinga av tradisjonelle grunner og at de derfor ønsker å beholde den uten å bruke mye ressurser på den.

For Linda har tradisjonene i egen organisasjon ført til endring. Hun forteller: «For tradisjonelt så har vi hatt ei samling med skjønnlitteratur her. Vi har, vi hadde noe som het z-samlinga, og det var skjønnlitteratur som var pliktavlevert og som vi fikk overta». Hun fortsetter med å fortelle om at da de ikke lenger mottok pliktavlevert litteratur til biblioteket, oppstod det et *tomrom*: «Og så vart det på en måte et lite sånt tomrom. For før i verden så, på et av de gamle

bibliotekene, så var det en tegneseriesamling. Som var veldig populær blant studentene. Den og forsvant egentlig» (Linda). Linda forteller om at studentene kom og spurte etter skjønnlitteratur, og det de måtte henvise studentene til folkebiblioteket. Siden de bibliotekansatte tidligere pleide å tilby dette kan de ansatte ha opplevd det som lite tilfredsstillende å måtte be studentene gå til et annet bibliotek. Gjennom felles erfaringer og samhandling utvikler bibliotekarene en forståelse av hvordan biblioteket bør drives, hva som er viktig og hvordan arbeidsoppgaver bør utføres. I dette tilfellet oppstod det altså et tomrom fordi de ikke kunne tilby denne tjenesten lenger. Dette tomrommet Linda beskriver tolker jeg som et savn – som førte til at de bibliotekansatte tok initiativet til å finne en løsning – på sin måte. Kombinasjonen av savnet og de drastiske i synet av de tomme hyllene gjorde at de bibliotekansatte selv tok initiativet til å starte gratisbiblioteket.

6 Konklusjon

Undersøkelsen viser at det finnes flere ulike diskurser om skjønnlitteratur i universitets- og høyskolebibliotekene. De handler både om motstand og om støtte til skjønnlitteratur i akademiske bibliotek. To av intervjupersonene fortalte om at samlingene kunne være utgangspunkt for samtaler og diskusjon. Det er interessant i så måte at de to er de eneste fagreferentene i utvalget, noe som kan tyde på at det ikke er likegyldig hva slags stilling de bibliotekansatte har. Flere av intervjupersonene forteller at de skjønnlitterære samlingene blir nedprioritert, eller at de har opplevd har vært åpne konflikter rundt temaet om at skjønnlitteratur bør være en del av et moderne universitets- og eller høyskolebibliotek. Motstanden virker i stor grad å være basert på økonomi, men også holdninger hos de ansatte kan spille inn – ikke alle er enige i at skjønnlitteratur er noe som bør tilbys ved akademiske bibliotek. De fleste intervjupersonene mente å ha støtte fra ledelsen.

Mine tolkninger av funnene viser en tendens til årsakene UH-bibliotekene har til å forvalte og formidle skjønnlitterære samlinger. De bibliotekansatte vektlegger spesielt noen bestemte årsaker når de legitimerer skjønnlitterære samlinger ved universitets- og høyskolebibliotekene. Disse overlapper hverandre delvis: tradisjoner i organisasjonen, personlig utvikling og studentenes behov for avkobling - «noe annet enn pensum» og markedsføring – skjønnlitteratur kan være med på å særprege et bibliotek ved gjennom innbydende lokaler eller egne miljø.

Flere bibliotekarer forteller at de tar med egne erfaringer og engasjement om skjønnlitteratur i arbeidet sitt i UH-bibliotekene. De bibliotekansatte selv er sterkt medvirkende til i hvilken grad de skjønnlitterære samlingene bidrar til gode studiemiljø. Enten har de tatt med seg sine egne interesser for en spesiell sjanger, som for eksempel fra science fiction eller tegneserier. De kan også ha spesialkunnskap om litteratur som de kan formidle videre, i form av utstillinger og bloggskrivning. Deres engasjement er avgjørende for om de skjønnlitterære samlingene blir formidlet eller om de bare blir stående og støve ned.

Flere av bibliotekarene uttrykker at de tror at skjønnlitteraturen kan hjelpe studentene i å utvikle kritisk tenking og danning. Mange fortalte også at de mente at lesing var viktig for studentenes utvikling, særlig for å forberede dem på utfordringer i framtiden, og for å utvikle seg som mennesker. Danningsteorier var sentralt i teorikapitlet mitt, og der to ulike syn på danning ble presentert, altså skillet mellom en kanonorientert danningsteori i motsetning til et

nyere syn på dannings. Mine funn tender til at bibliotekarene i undersøkelsen min legger til grunn et moderne danningsbegrep der nettopp det å håndtere ulike kulturer, toleranse for forskjell og øving i etisk tenking er sentralt. Eksempelvis vektla flere av bibliotekarene hvordan lesing av skjønnlitteratur kan få leseren til å oppdage nye sider ved seg selv og øke etisk bevissthet rundt pasientbehandling eller innføring av ny teknologi.

I metodekapitlet drøftet jeg fordeler og ulemper med lite utvalg. Det at jeg har hatt et lite utvalg har gitt meg muligheten til å fordype meg, nærlest og dybdeanalysert intervjuene. Antallet har vært hensiktsmessig når vi ser på de diskursene jeg har funnet og at de samsvarer i det store og hele med teoriene, men vi kan se at det er tendenser i diskursene. Dessverre var ingen menn blant utvalget.

Den narrative metoden har vært vellykket for undersøkelsen. Et hovedpoeng i narrativ teori er at vi mennesker bekrefter og skaper identitetene vår gjennom fortellingene vi forteller andre og oss selv. Gjennom undersøkelsen har jeg oppnådd å finne en type innsikt som jeg vanskelig kunne oppnådd gjennom andre undersøkelsesmetoder, som spørreskjema. Det er vanskelig å forestille seg andre måter jeg kunne oppnådd innsikt om bakgrunnen for at bibliotekarer oppretter gratisbibliotek, tegneseriebibliotek eller andre typen samlinger og hvordan bibliotekarene legitimerer dette. Som vist i teorikapitlet er det også gjort svært lite forskning i Norge om skjønnlitteraturens betydning i en UH-sammenheng, så jeg kunne heller ikke bare basere meg på litteraturstudier. Den narrative metoden har vært nyttig for å finne svar på problemstillingen.

6.1 Relevans for videre forskning

Jeg har i min undersøkelse bevisst ikke berørt temaet e-bøker. E-bøker (og e-tidsskrifter) står for størstedelen av mediebudsjettet ved norske utdanningsinstitusjoner, men det dreier seg om fag- og forskningslitteratur. For det er slik at det er folkebibliotekene og Nasjonalbiblioteket som sikrer borgerne tilgang til skjønnlitterære e-bøker, uansett om de er studenter eller ikke. Skjønnlitteratur omfattes ikke under UH-bibliotekenes satsing på elektroniske ressurser og det er ganske naturlig å tenke seg at det fortsetter slik. Hvis studenter og forskere trenger å lese en skjønnlitterær e-bok, er det folkebibliotekene som skaffer dem tilgangen, ikke universitetsbiblioteket. Kan denne utviklingen få negative konsekvenser for lesingen? Dersom universitet- og høgskolebibliotek ikke lenger vedlikeholder og formidler fysiske skjønnlitterære samlinger kan bli at skjønnlitteratur blir mindre synlig på universitetene våre.

Dette kommer i tillegg til at det allerede er en kamp om studentenes tid og oppmerksomhet fra studier, sosialt liv og mediebruk. Hvordan vil studenters lesing bli påvirket? Hvordan kan universitetsbibliotekene samarbeide bedre med folkebibliotekene for å formidle skjønnlitteratur til studenter? På hvilke måter kan nøkkelpersoner med engasjement for lesing fortsette sitt arbeid for formidling til studenter når litteraturen er digital? Dette vil være interessante spørsmål å ta fatt på videre.

En annen sak er spørsmålet om interessen for skjønnlitteratur er kjønnnet, og spørsmålet er om dette gjenspeiler seg i interessen bibliotekansatte kan ha for å forvalte og formidle skjønnlitteratur. I min undersøkelse lyktes jeg ikke å rekruttere menn som informanter. En stor undersøkelse viste at 34% av kvinnene leser bøker, mens bare 16% av mennene leser (Statistisk sentralbyrå, 2018). Påvirker denne trenden formidlingen av skjønnlitteratur? En beslektet problemstilling er hvilken status arbeid med skjønnlitteratur kan gi i yrkesrollen, eller om det er arbeid relatert til andre oppgaver som er mer ettertraktet for å oppnå høyere lønn eller høyere stillinger.

6.2 Avsluttende bemerkninger

Etter min mening bør bibliotek som med større skjønnlitterære samlinger forvalte disse på best mulig måte. Samlingene er viktige kunnskapskilder som representerer en form for kapital som kan bidra til å styrke bibliotekenes legitimitet på campusene, og verdien av samlingene er større enn summen av antall bøker. De er billige å fjerne, men vi risikerer også å miste noe som var en del av bibliotekets kjerne, nemlig historikken og kulturen. Å forvalte samlinger av gammel vane er lite hensiktsmessig, da jeg er redd det kan medføre at de blir lite relevante - noe som kan føre til at samlingene fases ut.

Undersøkelsen min viser at nøkkelpersoner i bibliotekene kan ha personlige engasjement som sterkt påvirker i hvilken grad den skjønnlitterære samlingen blir formidlet eller ikke. Etter min mening bør disse personene aktivt utvikle strategier for de skjønnlitterære samlingene og forankre de hos ledelsen. Vi har sett at lesing av skjønnlitteratur er med på å styrke empatiske følelser og forståelsen for andre mennesker, i tillegg til at lesingen kan føre til at man utvikler seg selv som mennesker. En bevisst satsing på å øke synligheten av de skjønnlitterære samlinger kan være et nyttig bidrag for å styrke danning generelt og til demokratisk utvikling av samfunnet. Skjønnlitteraturen bør hentes fram i ledelsesstrategier for utvikling av bibliotek tjenester også for UH-bibliotekene. Skjønnlitteratur kan være med på å gi et bedre

studiemiljø ved å gi studenter et etterlengtet pusterom, eller de kan brukes for å bidra til studentenes læring og personlig utvikling gjennom formidling og gjerne også samtalegrupper. I dagens situasjon ved universitet og høyskoler har fokus på tellekanter og målstyring kan det være ekstra viktig at bibliotekene fungerer som oaser for kunnskap, kreativitet og avkobling for både studenter og forskere. Denne funksjonen kan bli enda viktigere framover når samfunnet skal løfte seg ut av koronastenging, og skjønnlitteraturen kan representere en mulighet for å bygge opp denne typen pusterom.

Den nye bibliotekstrategien viser at politikere har fått øynene opp for at alle typer bibliotek er viktige verktøy for å utvikle et demokratisk samfunn. Bibliotekene ved universitet og høyskoler er fellesgoder for alle som jobber og studerer der, men også for samfunnet som helhet. Vaner vi skaper oss i studietiden er gjerne med oss senere i livet også. Universitetene har blant annet som oppgave å «(ut)danne kritiske og modige samfunnsborgere til et styrket demokrati» (Tjora, 2019b, s. 40) som kan stå opp mot destruktive og udemokratiske strømninger i samfunnet og jeg mener at dette også må være en oppgave for universitets- og høyskolebibliotekene.

Litteraturliste

- Bergström, G. & Borréus, K. (2018). Samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys. I K. Boréus & G. Bergström (Red.), *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys* (4. utg., s. 17-45). Lund: Studentlitteratur.
- Boyd, C. W. (2019). Inside the front door: Tailoring a leisure reading collection to attract an academic population. *College & Undergraduate Libraries*, 26(1), 88-108.
<https://doi.org/10.1080/10691316.2019.1602490>
- Briseid, L. G. (2008). Danning i det postmoderne. *Norsk pedagogisk tidsskrift*, 92(4), 330-339.
Hentet fra http://www.idunn.no/npt/2008/04/danning_i_det_postmoderne
- Brookbank, E., Davis, A.-M. & Harlan, L. (2018). Don't call it a comeback: popular reading collections in academic libraries. *Reference & User Services Quarterly*, 58(1), 28-39.
<https://doi.org/DOI:10.5860/rusq.58.1.6838>
- Connaway, L. S., Dickey, T. J. & Radford, M. L. (2011). "If it is too inconvenient I'm not going after it:" Convenience as a critical factor in information-seeking behaviors. *Library & information science research*, 33(3), 179-190.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.lisr.2010.12.002>
- Czarniawska, B. (2004). *Narratives in social science research*. London.
<https://doi.org/10.4135/9781849209502>
- Dewan, P. (2013). Reading matters in the academic library: Taking the lead from public librarians. *Reference and User Services Quarterly* 52(4), 309-319.
<https://doi.org/10.5860/rusq.52n4.309>
- Dewan, P. (2016). Economic well-being and social justice through pleasure reading. *New Library World*.
- Elliott, J. (2007). Academic libraries and extracurricular reading promotion, 46(3), 34-43.
- Engelstad, I. (2016). Innledning. I: M. C. Nussbaum. . I *Litteraturens etikk: Følelser og forestillingsevne*. Oslo: Pax.
- Gladwin, R. & Goulding, A. (2012). Recreational reading in university libraries in the United Kingdom. *New Review of Academic Librarianship*, 18(2), 140-164.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1080/13614533.2012.709213>

- Hansen, T. I. (2020). Høyskole. I *Store norske leksikon*. Hentet fra <https://snl.no/h%C3%B8yskole>
- Hurst, S., Marsh, D., Brown, D. & Forbes, S. (2017). Cats, comics, and Knausgård: promoting student reading at a U.K. academic library with a leisure reading collection. *New Review of Academic Librarianship*, 23(4), 442-452.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1080/13614533.2017.13716122>
- Jacobsen, D. I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? : innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (3. utg.). Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Johannessen, L. E. F., Rafoss, T. W. & Rasmussen, E. B. (2018). *Hvordan bruke teori?: Nyttige verktøy i kvalitativ analyse*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Kulturdepartementet & Kunnskapsdepartementet. (2019). Rom for demokrati og dannelse: Nasjonal bibliotekstrategi 2020–2023. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/18da5840678046c1ba74fe565f72be3d/nasjonal-biblioteksstrategi-endelig-uu.pdf>
- Læg Reid, S. & Skorgen, T. (2006). *Hermeneutikk: En innføring*. Oslo: Spartacus.
- Moi, T. (2013). *Språk og oppmerksomhet*. Oslo: Aschehoug.
- Nasjonalbiblioteket. (u.å.). Pliktavlevering. Hentet fra <https://www.nb.no/pliktavlevering/>
- Nussbaum, M. C. (1997). *Cultivating humanity: A classical defense of reform in liberal education*. Cambridge, Mass: Harvard University Press.
- Nussbaum, M. C. (2016). *Not for profit : why democracy needs the humanities* (rev. utg.). Princeton, N.J: Princeton University Press.
- Riessman, C. K. (2008). *Narrative methods for the human sciences*. Los Angeles: Sage Publications.
- Robertson, A. (2018). Narrativanalyse. I K. Boréus & G. Bergström (Red.), *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys* (4. utg., s. 219-249). Lund: Studentlitteratur.
- Rosenblatt, L. M. (2002). *Litteraturläsning som utforskning och upptäcktsresa*. Lund: Studentlitteratur.
- Rudberg, M. (2011). Dannelsens kjønn: Og den postmoderne uro. I R. Slagstad, O. Korsgaard & L. Løvlie (Red.), *Dannelsens forvandlinger* (2. utg., s. 111-124). Oslo: Pax.
- Ryen, A. (2002). *Det kvalitative intervjuet: Fra vitenskapsteori til feltarbeid*. Bergen: Fagbokforlaget.

- Rzadkowska, J. (2020). Katarsis: psykoanalyse. I *Store norske leksikon*. Hentet fra <https://snl.no/katarsis - psykoanalyse>
- Skei, H. H. (2006). *Å lese litteratur* (2. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Skei, H. H. (2019). Skjønnlitteratur. I *Store norske leksikon*. Hentet fra <https://snl.no/skj%C3%B8nnlitteratur>
- Slagstad, R. (2011a). Dannelsens forvandlinger: Et etterord. I R. Slagstad, O. Korsgaard & L. Løvlie (Red.), *Dannelsens forvandlinger* (2. utg., s. 373-378). Oslo: Pax.
- Slagstad, R. (2011b). Universitetet som dannelsesinstitusjon. I *Dannelsens forvandlinger* (2. utg., s. 246-255). Oslo: Pax.
- Smidt, J. K., Oterholm, K. & Vold, T. (2013). Hva er litteratursosiologi? : teoretiske perspektiv. I J. K. Smidt, T. Vold & K. Oterholm (Red.), *Litteratursosiologiske perspektiv* (s. 21-62). Oslo: Universitetsforlaget.
- Statistisk sentralbyrå. (2018). *Dette er kvinner og menn i Norge*. Hentet fra <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/attachment/341883?ts=1632b8b8550>
- Tangerås, T. M. (2018). "*How literature changed my life*": A hermeneutically oriented narrative inquiry into transformative experiences of reading imaginative literature (Doktoravhandling). OsloMet - Oslo Metropolitan University, Oslo.
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitative metoder* (5. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Tjora, A. H. (2019a). Den akademiske dugnadens konstituerende fellesskap. I A. H. Tjora (Red.), *Universitetskamp* (s. 154-175). Oslo: Scandinavian Academic Press.
- Tjora, A. H. (2019b). Nødvendigheten av en universitetskamp. I A. H. Tjora (Red.), *Universitetskamp* (s. 15-44). Oslo: Scandinavian Academic Press.
- Trippestad, T. A. & Krüger, T. (2003). Regjering av utdanning: Kulturkapitalismen og det veltempererte selvet. I I. B. Neumann & O. J. Sending (Red.), *Regjering i Norge* (s. x-x). Oslo: Pax.
- Watson, E. M. (2014). Leisure reading collections in academic health sciences and science libraries: results of visits to seven libraries. *Health Information Libraries Journal*, 31(1), 20-31. <https://doi.org/10.1111/hir.12042>

Wilders, C. (2017). Predicting the Role of Library Bookshelves in 2025. *The Journal of Academic Librarianship*, 43(5), 384-391.

<https://doi.org/http://dx.doi.org/10.1016/j.acalib.2017.06.019>

Intervjuguide

Introduksjon

Navnet mitt: Eva Sauvage, jeg er masterstudent i Bibliotek- og informasjonsvitenskap ved OsloMet.

Intervjuet er en del av masteroppgaven min om skjønnlitteratur i akademiske bibliotek. Interessene min er hva slags funksjoner skjønnlitteratur kan ha i universitets- eller høgskolebiblioteket og hva slags diskurser som finnes om skjønnlitteratur i biblioteket

Jeg gjør intervjuer ved utvalgte bibliotek med skjønnlitterære samlinger.

Gjennomføring

- Intervjuet vil vare fra 45 minutter – 1 ½ time. Jeg gjør lydopptak av intervjuet på en Mp3-spiller som vil bli transkribert og analysert i etterkant.
- Lydopptaket og transkripsjonen vil ikke bli tilgjengelig for noen andre enn meg selv og vil bli anonymisert. Lydopptaket vil bli slettet når transkripsjonen er ferdig
- Intervjuet er semi-strukturert. Jeg har 4 hovedspørsmål som jeg vil at du skal tenke gjennom. Det jeg er interessert i er dine erfaringer, narrativer og holdninger. Det finnes ikke noe feil svar, og intervjuet vil mest av alt ligne på en samtale der jeg følger opp svarene dine med tilleggsspørsmål.
- Jeg vil gjerne få lov til å komme med oppfølgingsspørsmål på e-post i ettertid.

Hovedspørsmål

1. Hvordan kan skjønnlitteratur i akademiske bibliotek bidra til studentinvolvering, engasjement og studenters læring?
2. Hva tror du andre bibliotekarer i UH-institusjoner tenker om skjønnlitteratur?
3. Har du personlige opplevelser knyttet til lesing av skjønnlitterære tekster som du bruker i arbeidet? Kan du i tilfelle utdype?
4. Hvorfor bør universitets- og høgskolebibliotek ha skjønnlitterære samlinger?

Vedlegg 2**NSD** NORSK SENTER FOR FORSKNINGSDATA**NSD sin vurdering****Prosjekttittel**

Masteroppgave i bibliotek og informasjonsvitenskap

Referansenummer

319219

Registrert

04.11.2019 av Eva Sauvage - s944559@oslomet.no

Behandlingsansvarlig institusjon

OsloMet - storbyuniversitetet / Fakultet for samfunnsvitenskap / Institutt for arkiv, bibliotek- og informasjonsfag

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Tonje Vold, Tonje.Vold@oslomet.no, tlf: 67238293

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Eva S, esa@usn.no, tlf: 97503551

Prosjektperiode

04.11.2019 - 05.06.2020

Status

18.11.2019 - Vurdert

Vurdering (1)

18.11.2019 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 18.11.2019, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

MELD ENDRINGER

Dersom behandlingen av personopplysninger endrer seg, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. På våre nettsider informerer vi om hvilke endringer som må meldes. Vent på svar før endringer gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 05.06.2020.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Elizabeth Blomstervik
Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)